

T.C.

HARRAN ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

İKTİSAT ANABİLİM DALI

İKTİSAT BİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**SURİYELİ SIĞINMACI İSTİHDAMININ ŞANLIURFA'DAKİ
TOPLUMSAL ALGISI**

Nebi KAPLAN

ŞANLIURFA - 2019

T.C.

HARRAN ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

İKTİSAT ANABİLİM DALI

İKTİSAT BİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**SURİYELİ SİĞİNMACI İSTİHDAMININ ŞANLIURFA'DAKİ
TOPLUMSAL ALGISI**

Nebi KAPLAN

Danışman

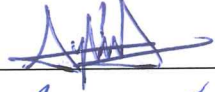
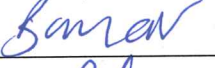

Dr. Öğr. Üyesi Aylin DOĞAN

ŞANLIURFA - 2019

T. C.
HARRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Enstitünüz İktisat Anabilim Dalı 145216009 numaralı Nebi KAPLAN'ın hazırladığı "Suriyeli Sığınmacı İstihdamının Şanlıurfa'daki toplumsal Algısı" konulu **yüksek lisans** tezi ile ilgili tez savunması, 06/09/2019 tarihinde, saat 10.00'da yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin KABUL (başarılı) olduğuna ~~oy birliği~~/oy çokluğu ile karar verilmiştir.

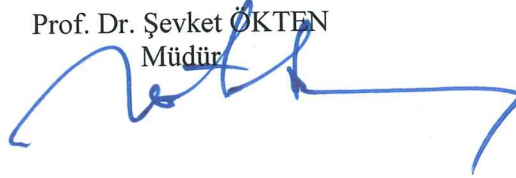
06/09/2019

Sınav Jürisi	Unvan, Adı Soyadı	Kanaati	İmzası
Danışman	Dr. Öğr. Üyesi Aylin DOĞAN	KABUL	
Üye	Doç. Dr. Baran ARSLAN	KABUL	
Üye	Dr. Öğr. Üyesi Sidar ÇINAR	RED	

Bu tezin İktisat Anabilim Dalında Yapıldığını ve Enstitümüz Kurallarına Göre Düzenlendiğini Onaylarım.

06/09/2019

Prof. Dr. Şevket ÖKTEN
Müdür

Not: a) Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan alıntılar, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunundaki hükümlere tabidir.

b) Tez, HÜBAK'tan Bilimsel Araştırma Projesi mali destek Almıştır Almamıştır.

HARRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ORJİNALLİK RAPORU VE BEYAN BELGESİ

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ

Adı-Soyadı Nebi KAPLAN
Öğrenci Numarası 145216009
Enstitü Anabilim Dalı İktisat
Programı İktisat
Başlık (Türkçe) Suriyeli Sığınmacı İstihdamının Şanlıurfa'daki Toplumsal Algısı

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Yukarıda başlığı belirtilen yüksek lisans tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 61 sayfalık kısmına ilişkin, 23/07/2019 tarihinde şahsım/ danışmanım tarafından **Turnitin** adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, benzerlik oranı % 14'tür.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç,
- 2- Kaynakça hariç
- 3- Alıntılar hariç/dâhil
- 4- 6 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Yukarıda bilgileri verilen tezli/tezsiz lisanüstü programlarda seminer, dönem projesi, tez vb Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu tarafından kabul edilen lisanüstü orijinallik raporu alınması uygulama esasları ile belirlenen azami benzerlik oranlarını aşmadığını ve bütün bilgilerin, akademik kurallara uygun olarak toplanıp sunulduğunu, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları andığımı, blok şeklinde alıntılar yapmadığımı ve tüm alıntılarım bilimsel atıf kuralları çerçevesinde kaynağımı gösterdiğimi, Yükseköğretim kurulu bilimsel araştırma ve yayın etiği yönergesi ile Harran Üniversitesi bilimsel araştırma ve yayın etiği yönergesinin 8. maddesinde yer alan etik ihlallerden her hangi birisinin yer almadığını, etik ihlal tespiti halinde, Enstitü yönetim kurulunca, diplomamın iptal edilmesini kabul ediyorum.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

23/07/2019
Nebi KAPLAN

Yukarıda yer alan raporun ve beyanın doğruluğunu onaylarım. 23/07/2019

Dr. Öğr. Üyesi Aylin DOĞAN

ÖZET

SURİYELİ SİĞİNMACI İSTİHDAMININ ŞANLIURFA'DAKİ TOPLUMSAL ALGISI

KAPLAN, Nebi

Yüksek Lisans Tezi

İktisat Ana Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Aylin DOĞAN

Eylül, 2019, 61 sayfa

Suriye’de 2011 yılında başlayan iç karışıklığın kısa sürede şiddetini arttırarak bir iç savaşa dönüşmesi sonucunda, milyonlarca Suriyeli, daha güvenli ülkelere göç etmek zorunda kalmışlardır. Bu büyük göç dalgasından en fazla etkilenen ülke Türkiye’dir. Türkiye “açık kapı” ve “geri göndermeme” politikalarına binaen, sınırlarını açtığı Suriyeli sığınmacıların barınma, gıda ve sağlık gibi temel ihtiyaçlarını karşılamaya başlamıştır. Suriyeli sığınmacılar, bitmeyen ve uzun süren savaş, sığınmacı kamplarının yetersiz kalması gibi çeşitli nedenlerden dolayı, geçimlerini sağlamak için çalışmak zorunda kalmıştır. Bu uğurda Türkiye’nin sınır şehirlerinin yanı sıra iş imkânları fazla olan sanayileşmiş şehirlerine de göç etmişlerdir. Suriyeli sığınmacıların iş gücü piyasasına dâhil olması, iş gücü piyasasında çeşitli etkiler yaratmıştır. Bu etkiler yerli halk üzerinde bazı olumsuz algılara neden olmuştur. Şanlıurfa ili, sınır bölgesine yakın olduğu için Suriyeli göçünden en fazla etkilenen iller arasındadır.

Bu tez çalışmasında, Suriyeli istihdamının Şanlıurfa ilindeki toplumsal algısı incelenmiştir. Suriyeli istihdamının yarattığı toplumsal algı, yerel basına yansıyan haberler üzerinden değerlendirilmiştir. Bunun için Şanlıurfa’daki üç yerel gazetenin (İpekyol, GAP Gündemi ve Şanlıurfa Olay) arşivinden yararlanılmıştır. Çalışma kapsamında, Suriyeli sığınmacılar ile ilgili literatür taraması yapılmıştır. Türkiye’de sığınmacılar ile ilgili yapılan hukuki düzenlemeler araştırılmıştır. Elde edilen veriler düzenlenerek, Suriyeli istihdamının Türkiye’deki iş gücü piyasasına etkileri incelenmiştir. Araştırma sonucunda, Suriyeli sığınmacı istihdamının iş gücü

piyasasında, ücret ve işsizlik miktarı açısından bazı etkiler yarattığı görülmüştür. Ulusal ve yerel kamuoyunda oluşan, "yerli vatandaşların, Suriyeli istihdamı nedeniyle iş bulamadığı ve çalışma koşullarının kötüleştiği" algısının büyük oranda yanlış olduğu anlaşılmıştır. Suriyeli istihdamının iş gücü piyasasına riskler kadar fırsatlar da sunduğu tespit edilmiştir. Şanlıurfa yerel basınındaki Suriyeli sığınmacıların istihdamıyla ilgili haberlerin sayısının çok az olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Suriyeli, Sığınmacı, Şanlıurfa, Yerel Basın, Toplumsal Algı.

ABSTRACT

THE SOCIAL PERCEPTION OF SYRIAN REFUGEE EMPLOYMENT IN ŞANLIURFA

KAPLAN, Nebi

Master's Thesis

Department of Economics

Advisor: Asst. Prof. Dr. Aylin DOĞAN

September, 2019, 61 pages

As a result of increasing the severity of internal disturbance in a short time that began in 2011 and transformed into a civil war, millions of Syrians have been forced to migrate to safer countries and increased in time into a civil war. Turkey is the most affected country by this great migration wave. In consequence of its "open door" and "non-refoulement" policies, Turkey began to meet Syrian refugees' basic needs of such as food and health. Syrian refugees have been forced to work on their livelihood for various reasons, such as endless and prolonged civil war and insufficient refugee camps. For this cause, in addition to Turkey's border provinces they have also migrated to industrialized provinces that have more job opportunities. Inclusion of Syrian refugees in the labor market has had several effects on the labor market. These effects have caused some negative perceptions on local people. Since Şanlıurfa is close to the border region, it is among the most affected provinces by Syrian migration.

In this thesis, the social perception of Syrian employment in Sanliurfa is examined. The social perception created by Syrian employment is evaluated through the news reflected in the local press. For this purpose, the archive of three local newspapers in Şanlıurfa (İpekyol, GAP Agenda and Şanlıurfa Olay) is used. Literature is reviewed about the Syrian refugees within the scope of the study. The legal arrangements made for refugees in Turkey are investigated. By arranging the resulting data, the impact of Syrian employment on the labor market in Turkey is examined. As a result of this research, it is seen that the employment of Syrian

refugees has some effects on the labor market in terms of wages and unemployment quantities. It was understood that the perception in the national and local public opinion that "local people could not find a job and their working conditions deteriorated due to the Syrian employment" is largely wrong. It is found that Syrian employment gives opportunities as well as risks to the labor market. It is seen that there are very few reports on the employment of Syrian refugees in the local press in Şanlıurfa.

Key Words: Syrian, Refugee, Şanlıurfa, Local Press, Social Perception.

SURİYELİ SIĞINMACI İSTİHDAMININ ŞANLIURFA'DAKİ TOPLUMSAL ALGISI

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI	II
Orijinallik Raporu ve Beyan Belgesi	III
ÖZET	IV
ABSTRACT	VI
İÇİNDEKİLER	VIII
KISALTMALAR	X
TABLolar LİSTESİ	XI
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE SURİYELİ SIĞINMACILARIN GENEL DURUMU

1.1. ÜLKEMİZDEKİ YABANCILAR İLE İLGİLİ TEMEL KAVRAMLAR VE SURİYELİLER İLE İLGİLİ TERMİNOLOJİ SORUNU	5
1.2. TÜRKİYE'DEKİ SURİYELİ SIĞINMACILARIN NÜFUS ÖZELLİKLERİ	9
1.3. SURİYELİ SIĞINMACILARIN TÜRKİYE'DEKİ İLLERE GÖRE DAĞILIMI	11
1.4. KAMPLARDA VE KAMP DIŞINDA YAŞAYAN SIĞINMACI VERİLERİ	13
1.5. SURİYELİ SIĞINMACILARIN YAŞAM KOŞULLARI	14
1.6. SURİYELİ SIĞINMACILARIN TÜRKİYE'DEKİ HUKUKİ DURUMLARI	17

İKİNCİ BÖLÜM

SURİYELİ SIĞINMACI İSTİHDAMININ TÜRKİYE EKONOMİSİNE ETKİLERİ

2.1. SURİYELİ SIĞINMACI İSTİHDAMININ HUKUKİ BOYUTU	23
2.2. SURİYELİ SIĞINMACI İSTİHDAMININ SEKTÖRLERE GÖRE DAĞILIMI	24
2.3. SURİYELİ SIĞINMACILARIN TÜRKİYE İSTİHDAM YAPISINA ETKİLERİ	25

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SURİYELİ SIĞINMACI İSTİHDAMININ ŞANLIURFA'DAKİ TOPLUMSAL TABAKALARDAKİ ALGISI

3.1. SURİYELİ İSTİHDAMINA YÖNELİK ŞANLIURFA'DAKİ İŞVEREN ALGISI	34
3.2. SURİYELİ İSTİHDAMINA YÖNELİK ŞANLIURFA'DAKİ İŞGÜCÜ ALGISI	35
3.3. SURİYELİ İSTİHDAMINA YÖNELİK ŞANLIURFA'DAKİ YEREL BASININ ALGISI	36
SONUÇ	48
KAYNAKÇA	54

KISALTMALAR

AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
BM	Birleşmiş Milletler
BMMYK	Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
HÜGO	Hacettepe Üniversitesi Göç ve Siyaset Uygulama ve Araştırma Merkezi
İLO	Uluslararası Çalışma Örgütü
İOM	Uluslararası Göç Örgütü
ORSAM	Ortadoğu Araştırmaları Merkezi
TESEV	Türkiye Ekonomi ve Sosyal Etüdler Vakfı
TUİK	Türkiye İstatistik Kurumu
YÖBİS	Yabancı Öğrenci Bilgi İletim Sistemi
YUKK	Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 1: Yıllara Göre Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeliler	9
Tablo 2: Suriyeli Sığınmacıların Yaş ve Cinsiyet Dağılımları	10
Tablo 3: Suriyeli Sığınmacıların İllere Göre Dağılımları	12
Tablo 4: Suriyeli Sığınmacıların Geçici Barınma Merkezlerine Göre Dağılımları	14
Tablo 5: Mevsim Etkilerinden Arındırılmış Temel İş Gücü Göstergeleri	27
Tablo 6: Türkiye ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi Temel İş Gücü Göstergeleri	31
Tablo 7: Haber Başlığı İçeriği	38
Tablo 8: İpekyol Gazetesi Haber İstatistiği	39
Tablo 9: Şanlıurfa Olay Gazetesi Haber İstatistiği	40
Tablo 10: Gap Gündemi Gazetesi Haber İstatistiği	41
Tablo 11: İpekyol, Şanlıurfa Olay ve Gap Gündemi Gazeteleri Haber İstatistiği	42
Tablo 12: İpekyol Gazetesi'ndeki Suriyeli İstihdamı İle İlgili Haberler	44
Tablo 13: Şanlıurfa Olay Gazetesi'ndeki Suriyeli İstihdamı İle İlgili Haberler	45
Tablo 14: Gap Gündemi Gazetesi'ndeki Suriyeli İstihdamı İle İlgili Haberler	46

GİRİŞ

Tunuslu 26 yaşındaki Muhammed BUAZİZİ'nin, 17 Aralık 2010 yılında yolsuzluk ve kötü muameleye tepki göstermek amacıyla kendini yakmasının ardından, 18 Aralık 2010 tarihinde başlayan destek gösterileri, kısa sürede şiddet olaylarına dönüşmüştür. Tunus'ta başlayan ve daha sonra Arap Baharı olarak isimlendirilen gösteriler kısa sürede Mısır, Cezayir, Ürdün, Yemen, Libya, Bahreyn ve son olarak da en kanlı çatışmaların yaşandığı Suriye'ye sıçramıştır (Çakı, 2011, s. 125). 15 Mart 2011 tarihinde Suriye'de başlayan rejim karşıtı eylemler kısa sürede çatışmalara ve devam eden süreçte iç savaşa dönüşmüştür. Bu çatışmalarda yüz binlerce insan hayatını kaybetmiştir. Milyonlarca insan ulusal sınırlar içerisinde daha güvenli olduğuna inandığı yerleşim yerlerine göç ederken, bir o kadar Suriyeli vatandaş ise uluslararası boyutta göçün konusu olmuştur. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin (BMMYK) “*yakın tarihte görülen en büyük göç dalgası*” olarak ifade ettiği Suriyeli göçü, büyük bir insanlık dramına konu olmaya devam etmektedir (Erdoğan ve Ünver, 2015, s. 16). Bu insanlık dramı karşısında sınırlarını komşu ülke vatandaşlarına, açık kapı ve geri göndermeme politikalarıyla açan Türkiye, göç dalgasından en büyük payı almıştır. İlk olarak, 29 Nisan 2011'de Hatay Cilvegözü sınır kapısından 252 kişi ile başlayan göç akını zamanla, milyonlarca Suriyelinin Türkiye sınırlarına göç etmesini beraberinde getirmiştir (Tümtaş, 2018, s. 29).

Türkiye'ye sığınan Suriyeliler ilk başlarda, oluşturulan kamplarda misafir edilmeye başlanmıştır. Zamanla ivmelenen göç akını, kampların yetersiz kalmasına ve Suriyelilerin ülkemizin değişik bölgelerine kontrolsüz bir şekilde dağılmasına neden olmuştur. İç savaştan kaçan Suriyeli sığınmacıların çok büyük bir kısmı, ilk şoku atlattıktan sonra ülkenin değişik bölgelerinde iş arayışı içerisine girmişlerdir. İş arayışındaki sığınmacılar, her koşulda çalışmaya hazır bir vaziyette, kayıt dışı istihdamın öznesi haline gelmişlerdir. Suriyelilerin yaşadığı dil sorunu, eğitim seviyelerinin düşük olması, eğitim durumlarını belgeleyememeleri ve ekonomik açıdan zor durumda olmaları kayıt dışı, düşük ücret ve zor koşullarda çalışmayı kabul etmelerinin nedenleri olarak sayılabilir (Özpınar, Çilingir ve Düşündere, 2016,

s. 2). Bu durum, kayıt dışı işgücü arzını arttırmıştır. İş gücü arzındaki bu artış, hem çalışma şartlarının ağırlaşması ve ücretlerin azalmasına hem de yerli kayıt dışı işgücünün işini kaybetmesine neden olmuştur.

Türkiye'ye sığınan Suriyeli sığınmacıların bir kısmı ise, Avrupa Birliği (AB) ülkelerine gidebilmek için her türlü yolu denemişlerdir. Bu durum, insan kaçakçılığı sektörünün palazlanmasına ve çok büyük insanlık dramlarının yaşanmasına neden olmuştur. Şişme bot ile denizi aşmaya çalışırken kıyıya vuran Aylan bebeğin cesedi, bu dramın en somut ve acı örneklerinden biridir. Tüm bu tehlikelere rağmen, AB ülkelerine göç akını devam etmiştir. Yüz binlerce sığınmacı, AB ülkelerine mültecilik başvurusunda bulunmuştur.

Suriyeli sığınmacıların AB ülkelerine yönelik göç akını, Türkiye-AB ilişkilerinde tartışılan bir dönemin başlamasına da kapı aralamıştır. AB ile vize muafiyeti ve geri kabul antlaşmaları, bu tartışmaların özünü oluşturmuştur. AB kendi sınırlarını sığınmacı akınına karşı koruma güdüsüyle, AB dışındaki ülkelerle geri kabul anlaşmasını ön şart koşarak, vize kolaylığı ve vize muafiyeti süreçlerini başlatmıştır. Yukarıda da belirtildiği üzere, AB'nin yegâne hedefi mültecileri olabildiğince sınırları dışında tutma telaşı olup bu noktada Türkiye'den, vize muafiyetine karşılık sığınmacıları kendi sınırları içerisinde barındırmasını istemiştir (Özdemir ve Kutval, 2016, s. 108). Bu doğrultuda geri kabul antlaşması, 1 Ekim 2014 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Antlaşmaya göre geri kabullerin, 3 yılın ardından, 1 Ekim 2017 tarihinde başlaması kararlaştırılmıştır. Vize muafiyetinin yol haritası ise birçok kritere bağlanmış durumdadır. Türkiye'nin vize muafiyetine ulaşması için, bu kriterleri sağlaması şartı koşulmuştur. Günümüzde, vize muafiyeti için belirlenen kriterlerin tam sağlanamadığı ve sürecin devam ettiği görülmektedir. Ayrıca sığınmacıların külfet paylaşımı hususunda, AB'nin söz verdiği 3 Milyar dolarlık yardım sözünün yerine getirilmediği, Türk makamlarınca defaten dile getirilmiştir (Bozkurt, 2016, s. 396-399).

Türkiye göç akınının başladığı ilk dönemlerde, iç savaşın kısa vadede sona ereceği ve Suriyeli vatandaşların kendi ülkelerine geri döneceği yönünde politikalar oluşturmuştur. Ancak devam eden sürece, küresel aktörlerin dâhil olmasıyla birlikte, Suriye'deki iç savaşın, Suriyelilerin olmaktan çıktığı görülmektedir. Bu ise savaşın

uzamasına ve problemin çözülememesine sebebiyet vermiştir (Kaya, 2016, s. 1). Suriye'deki iç savaşa, Rusya ve Amerika gibi küresel askeri güçler ile birlikte, bölgenin önemli aktörlerinden biri olan İran'ın da dâhil olması, Beşar Esad yönetiminin iktidarını koruma fırsatı bulmasına ve insanlık dramının uzamasına neden olmuştur. Ayrıca, radikal unsurların da dâhil olmasıyla derinleşen Suriye'deki karışıklığın, ne zaman ve nasıl nihayete ereceği konusunda ittifak edilmiş hiçbir fikir bulunmamaktadır (Kap, 2014, s. 33).

Suriyelilerin Türkiye'deki kalıcılığı hususunda kamuoyundaki en yaygın görüş ise Suriyeli sığınmacıların, uzun bir süre daha ülkemizde kalacakları ve hatta büyük bir bölümünün artık, Türkiye'de yaşamaya devam edecekleri yönündedir. Bu durum, Türkiye'deki Suriyeli sığınmacılara yönelik politikalarından da anlaşılabilir. Suriyeli sığınmacıların kalıcılık eğilimlerinin her geçen gün artması, sığınmacılara yönelik eğitim, sağlık, sosyal, kültürel ve çalışma hayatı gibi konularda birçok adımın atılmasını gerekli kılmıştır (Erdoğan ve Ünver, 2015, s. 5). Özellikle, 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 91. maddesi ve 2014/6883 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan Geçici Koruma Yönetmeliği'nin 29 uncu maddesine dayanan 2016/8375 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Yönetmelik, sığınmacıların kayıtlı çalışabilmesi, ekonomik, sosyal, kültürel gibi birçok alanda entegrasyona katkı sağlayan ve aidiyet duygularını geliştiren önemli bir adımdır. Bu anlamda entegrasyonun en etkili ayağı, sığınmacıların iş piyasasına entegre edilmeleridir. Suriyeli sığınmacıların emek piyasasına erişimleri, herhangi bir kuruluştan yardım almadan ve topluma yük olmadan kendi ayakları üzerinde durabilmeleri, toplumsal gerilimlere malzeme olmalarının önüne geçecektir. Ancak, emek piyasasına dâhil edilmeleri süreci de bazı ekonomik ve toplumsal riskler oluşturabilmektedir (Duruel, 2017, s. 207). Bu anlamda entegrasyon sürecinin çok iyi planlanıp uygulanması gerekmektedir. Bu hususta Suriyeliler ile ilgili güvenilir veriler elde edilmesi için, kayıt altına alınma sürecine dikkat edilmesi şarttır. Kayıt sistemleri gözden geçirilerek, sığınmacı özellikleri ayrıntılı olarak tespit edilmelidir. Türkiye'deki iş sektörleri ile istişareler, mevcut bölgesel iş analizleri ile birlikte, yeni potansiyel yatırım alanlarının tespit edilmesi ve bu doğrultuda planların yapılması gerekmektedir (Erdoğan ve Ünver,

2015, s. 76). Aksi takdirde, benzer nüfus özelliklerine sahip, eğitim seviyesi düşük ve psikolojik travmalar yaşamış 3 milyonu aşkın sığınmacının ekonomik, sosyal, kültürel olmak üzere birçok alanda, şiddeti ölçülemez riskler barındırdığı açıktır.

Türkiye’de yaşamakta olan sığınmacılar ile ilgili toplum nezdinde oluşabilecek algılar, bahsi geçen riskler içerisinde öne çıkmaktadır. Özellikle, Suriyeli istihdamının Türkiye’deki işgücü piyasasına etkileri üzerine toplumdaki kaygı ve algıların ölçülmesi, sosyal risklerin önlenmesi açısından önem arz etmektedir. Bu bağlamda, kalabalık bir sığınmacı kitlesine ev sahipliği yapan Şanlıurfa’nın, Suriyeli sığınmacı istihdamındaki toplumsal algısının ne durumda olduğunun tespiti önemli olup çalışmamızın amacını oluşturmaktadır. Belirlenen üç yerel gazeteğe yansıyan haberlerin incelenmesinden hareketle bu algı tespit edilmeye çalışılmıştır.

Çalışmanın ilk bölümünde, Suriyeli sığınmacılar ile ilgili genel bilgilere yer verilecektir. İkinci bölümde, Suriyeli sığınmacı istihdamının hukuki süreci ile Türkiye ekonomisine ve istihdam yapısına etkileri, literatür taraması ve oluşturulan tablolardaki veri analizleri eşliğinde incelenecektir. Çalışmanın son bölümünde ise, Suriyeli istihdamının Şanlıurfa’daki toplumsal algısının gerçekte var olan durum ile örtüşüp örtüşmediği hususuna açıklık getirilmesine çalışılacaktır. Bu bağlamda çalışmamızda, Şanlıurfa’daki üç yerel gazetenin (İpekyol, Gap Gündemi ve Şanlıurfa Olay) arşivi, son beş yıl için konuyla ilgili haberler açısından incelenerek tasnif edilmiş ve elde edilen veriler değerlendirmeye çalışılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE SURİYELİ SİĞINMACILARIN GENEL DURUMU

1.1. TÜRKİYE'DEKİ YABANCILAR İLE İLGİLİ TEMEL KAVRAMLAR VE SURİYELİLER İLE İLGİLİ TERMİNOLOJİ SORUNU

Türkiye Cumhuriyeti ulusal mevzuatında ve Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası organizasyonlarda, göç olgusunun temel ögesi olan insanın göç nedeni, göç şekli ve göç ettiği coğrafya açısından farklı kavram ve isimlendirmelerle tarif edildiği görülmektedir. Nitekim yabancı, göçmen, vatansız, mülteci, ikincil koruma, şartlı mülteci, sığınmacı ve geçici koruma bu kavramlardan en sık karşılaşılanlarıdır. Bu kavramlar içinde ise yabancı, vatansız, ikincil koruma, şartlı mülteci, geçici koruma ve mülteci kavramları, Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nda ve bu kanuna dayanan yönetmeliklerde açıklanmıştır.

Yabancı kavramı, bahsedilen kavramların tamamını içerisinde barındıran ve bu kavramların oluşmasının da ön şartıdır. Bu kavram Uluslararası Göç Örgütü'nün (İOM) göç terimleri sözlüğünde; “*Belirli bir devlet açısından o devletin uyruğunda olmayan kişi*” olarak tanımlanmaktadır (İOM, 2013,s. 97). Ulusal mevzuatımızda Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 3 üncü maddesi ü fırcasında ise; “*Türkiye Cumhuriyeti Devleti ile vatandaşlık bağı bulunmayan kişi*” olarak ifade edilir (<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6458.pdf>, 28.12.2018).

New York'ta 28 Eylül 1954 yılında imzalanan Vatansız Kişilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nde vatansız kişi; kendi kanunlarının işleyişi kapsamında herhangi bir devletin vatandaşı sayılmayan bireyler olarak ifade edilmektedir (http://www.unicankara.org.tr/doc_pdf/metin127.pdf, 25.12.2018). Ulusal mevzuatımızda Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 3 üncü maddesi ş fırcasında ise vatansız kişi; “*herhangi bir ülke ile vatandaşlık bağı olmayan ve yabancı olarak nitelendirilen birey*” olarak tanımlanmaktadır (<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6458.pdf>, 28.12.2018).

Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 63 üncü maddesinde ikincil koruma ile ilgili olarak; “Mülteci veya şartlı mülteci olarak nitelendirilemeyen, ancak menşe ülkesine veya ikamet ülkesine geri gönderildiği takdirde; a) Ölüm cezasına mahkûm olacak veya ölüm cezası infaz edilecek, b) İşkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye maruz kalacak, c) Uluslararası veya ülke genelindeki silahlı çatışma durumlarında, ayırım gözetmeyen şiddet hareketleri nedeniyle şahsına yönelik ciddi tehditle karşılaşacak olması nedeniyle menşe ülkesinin veya ikamet ülkesinin korumasından yararlanamayan veya söz konusu tehdit nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancı ya da vatansız kişiye, statü belirleme işlemleri sonrasında ikincil koruma statüsü verilir” denmektedir (<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6458.pdf>, 28.12.2018).

Şartlı mültecilik kavramı için Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 62 inci maddesinde; “Avrupa ülkeleri dışında meydana gelen olaylar sebebiyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında şartlı mülteci statüsü verilir. Üçüncü ülkeye yerleştirilinceye kadar, şartlı mültecinin Türkiye’de kalmasına izin verilir.” denmektedir (<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6458.pdf>, 28.12.2018). Türkiye devletinin Suriyeliler ile ilgili üçüncü bir ülkeye gönderme politikasının ve genel anlamda Suriyelilerinde üçüncü bir ülkeye yerleşme amacının olmayışı, şartlı mültecilik kavramını Suriyeliler için geçersiz kılmıştır.

Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 91 inci maddesine dayanılarak hazırlanan ve 22.10.2014 tarih ve 29153 sayılı resmi gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren geçici koruma yönetmeliğinde geçici koruma; “vatandaşı olduğu veya ikamet ettiği ülkeden göç edilmeye zorlanan, geçici ve acil korunma maksadıyla, kitlesel veya kitlesel akının devam ettiği bir dönemde bireysel olarak Türkiye sınırlarını geçen ve uluslararası talebi bireysel olarak

değerlendirmeye alınamayan yabancı bireylere uygulanan koruma” olarak ifade edilmektedir (http://www.goc.gov.tr/files/files/03052014_6883.pdf, 12.12.2018).

Suriyeliler ile ilgili basında, halk arasında ve literatürde yazılmış kaynaklarda kullanılan kavram konusunda bir standardın olmadığı ve bu konuda bir kafa karışıklığının olduğu, konu ile ilgili yaptığımız araştırmalar neticesinde görülmüştür. Bu hususta mülteci, sığınmacı, misafir ve göçmen en sık kullanılan terimler olarak göze çarpmaktadır. Fakat bu kavramlar, temelde farklı manalara gelmektedirler. Kullanımına sıklıkla karşılaşılan misafir kavramının ulusal ve uluslararası düzlemde hiçbir hukuki karşılığı bulunmamaktadır. Özellikle basında kullanılan bu terimin, Suriyelilerin durumunun geçici olduğu, kısa vadede kendi vatanlarına dönecekleri ve ülkemizde barınmalarının Türk halkı tarafından olumlu karşılanması fikrinin tesisi için kullanıldığı düşünülebilir.

Türk Dil Kurumu resmi sitesindeki sözcük anlamıyla; *“kendi yurdunu bırakıp, yerleşmek üzere başka bir ülkeye göçen kimse, aile ya da topluluk”* olarak nitelendirilen göçmen kavramının, uluslararası düzeyde ittifaka varılmış bir tanımı bulunmamaktadır. Göçmen kavramı genellikle; *“bireyin daha iyi imkân ve hayat koşullarına ulaşmak amacıyla, zorlayıcı dış etmenlerin olmadığı bir ortamda kendi istek ve iradesiyle başka bir ülkeye veya bölgeye göç etmesi”* olarak tanımlanmıştır. Ancak, Suriye vatandaşlarının ülkemiz sınırlarına, savaş ortamından kaçma ve can güvenliğini sağlama güdüsüyle göç etmeleri söz konusudur. Bu durum, Suriyelilerin göçmen olarak nitelendirilemeyeceğini göstermiştir (İOM, 2013, s. 37; Koç, 2015, s. 68). Ayrıca İskân Kanunu’nun 3 üncü madde d fırcasında ise göçmen; *“Türk soyundan olan ve Türk kültürüne bağlı olup, yerleşmek maksadıyla bireysel ya da toplu bir şekilde Türkiye’ye gelen ve kanunlar gereği kabul olunan olan kişiler”* olarak ifade edilmektedir. Yine bu açıdan da, Suriyelilerin hukuki anlamda göçmen olarak ifade edilemeyeceği görülmüştür.

Türkiye’de kullanılan mülteci kavramı, Birleşmiş Milletler himayesi altında 28 Temmuz 1951 yılında Cenevre’de imzalanan Mültecilerin Hukuki Durumu Hakkında Sözleşme ile 1967 tarihli New York Protokolü’ne dayanmaktadır. Türkiye bu sözleşme ve protokolü coğrafi sınırlama getirerek kabul etmiştir. Bu bağlamda Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’nun 61 inci maddesinin 1 inci

firkasında; “Avrupa ülkelerinde meydana gelen olaylar nedeniyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında mülteci statüsü verilir” denilmiştir (<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6458.pdf>, 28.12.2018). Bu minval üzerine, Suriyeliler ile ilgili hukuki olarak mülteci kavramının da kullanılmayacağı açıktır.

Uluslararası Göç Örgütü’nün hazırladığı göç terimleri sözlüğünde sığınmacı kavramı; “Zulüm veya ciddi zarardan korunmak amacıyla, kendi ülkesi dışında bir ülkede güvenlik arayışında olan ve ilgili ulusal ya da uluslararası belgeler çerçevesinde mültecilik statüsüne ilişkin yaptığı başvurunun sonucunu bekleyen kişi” şeklinde tanımlanmıştır (İOM, 2013, s.74). Türkiye Cumhuriyeti mevzuatında ise, 1994 yılında yayınlanan İltica ve Sığınma Yönetmeliği’nde sığınmacı; “mensubiyeti veya düşüncelerinden ötürü takibata uğrayacağından korktuğu için vatandaşı olduğu veya uyruğu yoksa önceden ikamet ettiği ülkesi dışında bulunan ve ülkesinin himayesinden istifade edemeyen kişi” olarak belirtilmiştir (<http://www.multeci.org.tr/wp-content/uploads/2016/12/1994-Yonetmeliği.pdf>, 05.01.2019). İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi’nin 14 üncü madde 1 inci fıkrasında; “zulüm altındaki her bireyin başka ülkelere sığınma ve sığınma imkânlarından yararlanma hakkının olduğundan” bahsedilmektedir. Nitekim, Suriyeli sığınmacıların ülkelerini terk etmelerinde, savaş ve can güvenliği gibi zorlayıcı nedenlerin olması, sınır komşusu olan Türkiye’ye sığınma durumunu beraberinde getirmiştir (Cebeci, 2017, s.63). Kavram karmaşasının yaşandığı bu ortamda, Suriyeliler ile ilgili fiili durumu anlatan ve bu bağlamda literatürde de en sık karşılaşılan bir terim olan “sığınmacı” kavramının tezimizde kullanılmasının uygun olacağı düşünülmüştür.

1.2.TÜRKİYE'DEKİ SURIYELİ SİĞINMACILARIN NÜFUS ÖZELLİKLERİ

2011 yılında patlak veren iç savaş, milyonlarca Suriyelinin sığınmacı konumunda, özellikle komşu ülkelerin sınırlarına dayanmasına neden olmuştur. Osmanlı İmparatorluğu'nun toplumsal mirası üzerinde kurulan Türkiye Cumhuriyeti, jeopolitik konumunun yanında İslami anlayıştan gelen ensar muhacirlik anlayışı ve Suriyelilerle olan akrabalık bağları nedeniyle, milyonlarca Suriyeli için sığınılacak güvenli bir liman haline gelmiştir. Türkiye, gerçekleşen yoğun göç akını karşısında, hem kendi toplumsal yapısına hem de uluslararası ilkelere uygun bir şekilde açık kapı ve geri göndermeme politikalarını izleyerek sığınmacıları, geçici koruma statüsünde misafir etmeye devam etmektedir.

Tablo 1: Yıllara Göre Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeliler

Yıllar	Suriyeli Sayısı
2011	0
2012	14.237
2013	224.655
2014	1.519.286
2015	2.503.549
2016	2.834.441
2017	3.426.786
2018	3.623.192
2019*	3.641.344

Kaynak: http://www.goc.gov.tr/icerik3/gecici-koruma_363_378_4713#, 28.03.2019

İlk olarak 29 Nisan 2011'de, Hatay Cilvegözü sınır kapısından giriş yapan ve 252 kişi ile başlayan göç akını, günümüze kadar düzensiz bir şekilde devam etmektedir (Erdoğan ve Ünver, 2015, s. 17). İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün 28.03.2019 tarihinde açıkladığı verilerde, geçici koruma ile kayıt altına alınan sığınmacı sayısının 3.641.344 kişiye ulaştığı görülmektedir. Tablo 1'de belirtilen sayı, kayıt altına alınan Suriyeli sığınmacı verileri olup, gerçek sayının bu verilerin üzerinde olduğu düşünülebilir.

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün açıkladığı veriler derlenerek, daha ayrıntılı bir şekilde oluşturulan tablo 2'yi incelediğimizde, sığınmacı nüfus özellikleri hakkında daha ayrıntılı bilgilere ulaşmamız mümkündür.

Tablo 2: Suriyeli Sığınmacıların Yaş ve Cinsiyet Dağılımları

Yaş	Erkek	Kadın	Toplam	Yüzde (%)
0-4	259.056	242.020	501.076	13,8
5-9	259.164	243.974	503.138	13,8
10-14	201.968	187.113	389.081	10,7
15-18	149.317	123.466	272.783	7,5
19-24	320.685	230.264	550.949	15,1
25-29	208.429	147.598	356.027	9,8
30-34	172.406	125.910	298.316	8,2
35-39	122.123	95.843	217.966	6,0
40-44	80.708	70.939	151.647	4,2
45-49	59.788	56.840	116.628	3,2
50-54	48.497	46.183	94.680	2,6
55-59	33.800	33.966	67.766	1,9
60-64	23.711	24.304	48.015	1,3
65-69	15.722	16.220	31.942	0,9
70-74	8.925	9.516	18.441	0,5
75-79	5.019	6.193	11.212	0,3
80-84	2.775	3.468	6.243	0,2
85-89	1.547	2.007	3.554	0,1
90+	830	1.050	1.880	0,1
Toplam	1.974.470	1.666.874	3.641.344	100,00

Kaynak: http://www.goc.gov.tr/icerik3/gecici-koruma_363_378_4713#, 28.03.2019

Tablo 2'ye göre Suriyeli sığınmacılarda erkek nüfusun 1.974.470 kişi (%54.22), kadın nüfusun ise 1.666.874 kişi (%45.78) olduğu anlaşılmaktadır.

Nüfusun %38,3'ü çocuk yaş olarak sayılan 0-14 yaş aralığında, %59.7'si çalışma çağındaki nüfus oranı olarak bilinen 15-64 yaş aralığında, %2'si ise 65 ve üstü yaş aralığındadır.

Milli Eğitim Bakanlığı Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü'nün 05.11.2018 tarihinde açıkladığı verilerde, 1.047.536 kişi olan eğitim çağındaki öğrenciden e-okul sistemine kayıtlı 540.450, YÖBİS sistemine kayıtlı 107.018 öğrencinin olduğu ve okullaşmanın toplamda %61.81 olduğu görülmektedir (https://hbogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2018_11/07104832_07-11-2018_Kasim_-2018_Yinternet_BYlteni.pdf, 13.11.2018). Okullaşmanın tam olarak sağlanamamasının orta ve uzun vadede, hem sığınmacılar hem de Türkiye için birçok sorunun temelini oluşturacağı açıktır. Bunun yanında, Suriyelilerin Türk eğitim sistemine entegre edilmesinin de kısa vadede, büyük bir maliyete neden olacağı düşünülmektedir (Erdoğan, 2017, s. 11). Ancak, orta ve uzun vadede oluşabilecek olan risklerin maliyeti, çok daha büyük olacaktır.

1.3. SURIYELİ SİĞINMACILARIN TÜRKİYE'DEKİ İLLERE GÖRE DAĞILIMI

Suriye'de yaşanan iç savaş, Birleşmiş Milletler'in günümüzdeki en büyük insani kriz olarak nitelendirdiği, Suriyeli sığınmacı meselesinin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Yaşanan bu insani krizden en çok Suriye ile sınır komşusu olan ülkeler etkilenmiştir. Türkiye'nin Suriye ile 911 km sınırının olması ve uyguladığı politikalar, göç akınından en çok etkilenen ülke olmasına neden olmuştur. Türkiye'de ise sınır bölgelerindeki şehirler ve sanayileşmiş şehirler sığınmacı sayısının en fazla olduğu iller konumundadır. Tablo 3'teki veriler, bu bilgiyi doğrular niteliktedir. Sığınmacıların en çok yaşadığı il olarak finans, sanayi ve turizm şehri olarak dünyada önemli bir yere sahip olan İstanbul göze çarpmaktadır. İkinci sırada ise, sanayisi yeterince gelişmemiş daha çok bir tarım kenti olarak bilinen ancak, sınıra komşu olan ve Suriyeliler ile akrabalık bağları olan Şanlıurfa yer almaktadır.

Tablo 3: Suriyeli Sığınmacıların İllere Göre Dağılımları

İl Sıra	İller	Kayıt Edilen	Nüfus	İl Nüfusu İle Karşılaştırma Yüzdesi (%)	Türkiye'deki Sığınmacı Yüzdesi (%)
1	İstanbul	558.593	15.067.724	3,71	15,34
2	Şanlıurfa	450.406	2.035.809	22,12	12,37
3	Hatay	437.954	1.609.856	27,20	12,03
4	Gaziantep	429.095	2.028.563	21,15	11,78
5	Adana	237.590	2.220.125	10,70	6,52
6	Mersin	205.036	1.814.468	11,30	5,63
7	Bursa	169.897	2.994.521	5,67	4,67
8	İzmir	143.314	4.320.519	3,32	3,94
9	Kilis	116.787	142.541	81,93	3,21
10	Konya	106.522	2.205.609	4,83	2,93
11	Mardin	89.005	829.195	10,73	2,44
12	Ankara	90.829	5.503.985	1,65	2,49
13	Kahramanmaraş	88.200	1.144.851	7,70	2,42
14	Kayseri	78.430	1.389.680	5,64	2,15
15	Kocaeli	55.847	1.906.391	2,93	1,53
16	Osmaniye	48.876	534.415	9,15	1,34
17	Diyarbakır	33.775	1.732.396	1,95	0,93
18	Malatya	29.676	797.036	3,72	0,81
19	Adıyaman	24.696	624.513	3,95	0,68
20	Batman	22.460	599.103	3,75	0,62
21	Diğer İller	224.356	32.502.582	0,69	6,16
Toplam		3.641.344	82.003.882	4,44	100

Kaynak: http://www.goc.gov.tr/icerik3/gecici-koruma_363_378_4713#, 28.03.2019

Tablo 3'teki verilere göre; ilk 10 ilimiz sığınmacıların %78,41'ini, ilk 20 ilimiz ise %93,84'ünü misafir etmektedir. Tablodaki 20 il dışında kalan 61 ilimizin

tamamı ise, toplamda %6,16'lık bir sığınmacıya ev sahipliği yapmaktadır. Tabloda görüldüğü gibi Şanlıurfa, Hatay, Gaziantep ve Kilis, nüfuslarının %20'sinden daha fazla sığınmacı barındırmaktadır. Özellikle Kilis ilinde bu oran, %81,93 ile rekor seviyededir. Türkiye'nin tamamına baktığımızda ise, nüfusunun %4,44'ü kadar sığınmacı barındırdığını görmekteyiz.

1.4. KAMPLARDA VE KAMP DIŞINDA YAŞAYAN SIĞINMACI VERİLERİ

Suriye'deki iç savaşın başlamasının ardından Türkiye sınırlarına, yoğun ve düzensiz göç akınları olmuştur. Türkiye artarak devam eden göç akını karşısında ilk şoku atlattıp kısa sürede, gayet iyi standartlarda, devasa geçici barınma merkezleri oluşturmakta başarılı bir sınav vermiştir. Standartları iyi seviyede olan bu geçici barınma merkezlerinde izole bir yaşamın oluşu ve kampta yaşayan sığınmacıların çalışma imkânlarının kısıtlı oluşu ile birlikte kamp kapasitelerinin yoğun göç akını karşısında yetersiz kalması, sığınmacıları ülkenin değişik bölgelerine, kamp dışı alanlara yöneltmiştir (Erdoğan ve Ünver, 2015, s. 22).

İç İşleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü tarafından internet sayfasından duyurulan ve düzenli olarak güncellenen verilere göre oluşturulan tablo 4'te görüldüğü üzere, 28.03.2019 tarihi itibarıyla Türkiye'de, 8 ilde 13 adet geçici barınma merkezi bulunmaktadır. Bu iller arasında yer alan Şanlıurfa, Suriyeli sığınmacı sayısı bakımından İstanbul'un ardından ikinci sırada olmasına rağmen; geçici barınma merkezindeki sığınmacı sayısı bakımından ise 41.565 kişi ile ilk sırayı almıştır.

Tablo 4: Suriyeli Sığınmacıların Geçici Barınma Merkezlerine Göre Dağılımları

İl	Geçici Barınma Merkezi Sayısı	Geçici Barınma Merkezi Mevcudu
Şanlıurfa	3	41.565
Adana	1	27.067
Kilis	2	14.703
Kahramanmaraş	1	13.629
Hatay	3	16.621
Osmaniye	1	14.097
Malatya	1	8.740
Gaziantep	1	3.656
Toplam	13	140.078
Geçici Barınma Merkezi Dışında Bulunan Suriyeli Sayısı	3.501.266	

Kaynak: http://www.goc.gov.tr/icerik3/gecici-koruma_363_378_4713#, 28.03.2019

Tablo 4'te görüldüğü üzere, Türkiye'deki 13 geçici barınma merkezinde toplamda 140.078 sığınmacı ikamet etmektedir. Geçici barınma merkezi dışında ise 3.501.266 sığınmacı, ülkenin değişik coğrafi bölgelerine dağılmış bulunmaktadır.

1.5. SURIYELİ SİĞINMACILARIN YAŞAM KOŞULLARI

Günümüzde küresel bir soruna dönüşen, Amerika Birleşik Devletleri (ABD), Rusya ve İran gibi sınır komşusu olmayan ülkelerin önemli rol aldığı, bu bağlamda da, iç savaş olma niteliğini yitiren Suriye'deki çatışmalar sonucu, yüz binlerce kişi hayatını kaybetmiş, yaralanmış ve milyonlarca Suriyeli ise ülkelerini terk edip dünyanın değişik yerlerine göç etmek zorunda kalmıştır. Yaşanan göç akınından en

büyük payı ise Türkiye almıştır. İç savaş sonrası Suriye'den Türkiye'ye gelen sığınmacılar ilk etapta, geçici barınma merkezlerinde misafir edilmeye başlansa da zamanla birçoğu, yukarıda da bahsedilen çeşitli nedenler ile ülkenin değişik coğrafi bölgelerine dağılmışlardır.

Kamplarda ikamet eden Suriyeli sığınmacılar, kamp dışında ikamet eden sığınmacılara göre nispeten daha düzenli bir yaşam sürdürmektedirler. Kamplarda yaşamını sürdüren sığınmacılara temel yaşamsal ihtiyaçlarının yanında, kamplarda oluşturulan mobil merkezlerde eğitim, sağlık, bankacılık gibi birçok hizmet sunulmaktadır. Bu mobil merkezlerde, Türk ve Suriyeli çalışanlar birlikte hizmet vermektedir. Ayrıca, Suriyelilere dağıtılan AFADKART ile barınma merkezlerindeki marketlerden alışveriş yapma imkânları da sağlanmıştır. Barınma merkezlerinde ilk ve orta öğrenimleri ile birlikte halı dokuma, kuaförlük, biçki-dikiş, dokumacılık, bilgisayar, el sanatları, Türkçe, Arapça ve İngilizce, okur-yazarlık gibi birçok kurs hizmeti sunulmaktadır (AFAD, 2014, s.48-49).

Suriyeli sığınmacıların %96,15'i kamp merkezleri dışında, ülkenin değişik bölgelerine dağılmış bulunmaktadır. Kamp dışında ikamet eden sığınmacılar için hayat şartları çok daha zor denebilir. Kamu, sivil toplum kuruluşları ve yerli halkın yardımlarına rağmen barınma ve diğer temel insani ihtiyaçlar hususunda yetersiz kalmaktadır. Bu durum sığınmacıların tarım, inşaat, hizmet ve sanayi gibi sektörlerde, kayıt dışı olarak istihdam olmalarına neden olmuştur. Sınır bölgelerinde akrabaları olan sığınmacılar daha çok bu bölgelerde, akrabalarına yakın ikamet etmektedir. Bu bağlamda, akrabalarından her türlü maddi ve manevi desteği gördüklerinden nispeten daha rahat konumdadırlar. Genel anlamda şehirlerin varoş semtlerine yerleşen sığınmacılar, Türkiye'deki kayıt dışı sektörü besleyen ana damarlardan biri konumundadır. Sığınmacılar, yerli işgücünün yapmak istemediği ve 3-D olarak tabir edilen dirty (pis), dangerous (tehlikeli) ve demeaning (küçük düşürücü) işlerde çalışmak zorunda kalmaktadırlar. Sığınmacı olmaları ve çalışma izinlerinin olmayışı, buldukları illerde emek yoğun ve vasıfsız işlerde sigortasız ve iş güvenliğinin olmadığı koşullarda uzun çalışma saatleri ve düşük ücretlere katlanmalarına neden olmuştur (Düzyaka, 2016, s. 24-25; Kaygısız, 2017, s. 3).

Savaş sonrası Türkiye'ye sığınan Suriyeli sığınmacı kadınlar ile yapılan evliliklerin özellikle, sınır illerde arttığı herkesçe kabul edilen bir durumdur. Suriyeli sığınmacıların, içerisinde buldukları koşullar nedeniyle kendilerini güvenceye almak istemeleri, yaşlı veya genç Türk erkeklerin genç Suriyeli kadınlarla evlenmek istemesi ile birlikte Suriyelilerle evlilik maliyetinin düşük oluşu, bu yol ile evlenenlerin sayısını arttırmıştır. Nitekim, 2013-2017 aralığındaki 5 yıllık dönem zarfında 17.060 Suriye vatandaşı gelin kayıt altına alınmıştır (<https://www.haberturk.com/tv/gundem/haber/1874388-turkiye-de-evli-ciftlerin-sayisi/2>, 18.07.2019). Evliliklerin daha çok dini nikâh olarak yapılması, evlilik sayısının net olarak hesaplanamamasına neden olmaktadır. Ancak, gerçek sayının resmi rakamların çok üzerinde olduğu düşünülebilir. Yapılan evlilikler arasında, çocuk yaşta gelinler de bulunmakta olup bu yönde bir istismarın olduğu bilinmektedir (Orhan ve Senyücel Gündoğar, 2015, s. 16). Ayrıca kadınlar fuhuş, zorla evlendirilme ve satılarak evlendirilme gibi son derece gayri insani muameleler görmektedir. Mesleki yetersizlik ve vasıfsızlık nedeniyle, emek yoğun sektörlerde çalışan kadınların bir kısmı, uğradıkları cinsel taciz ve istismar vakalarına rağmen bu şartlarda çalışmaya devam etmek durumunda kalmaktadır (Kaygısız, 2017, s.13).

Savaştan en çok etkilenen kesimin çocuklar olduğu acı bir gerçektir. Freud'a göre; ilk altı yaş bireyin kişilik özelliklerinin oluşumunda belirleyici öneme sahiptir. Yine Freud'un gizil dönem olarak adlandırdığı 6-12 yaş aralığında başlayan ve genital (ergenlik) dönem olarak adlandırdığı 12-18 yaş aralığının sonuna kadar devam eden süreç bireyin kişilik özelliklerinin büyük oranda belirlendiği yıllardır (<https://gelisimogrenme.wordpress.com/2014/01/11/sigmund-freudun-psikoseksuel-kisilik-gelisimi-kurami/>, 04.12.2018). Bu bağlamda, bir bireyin hayatla tanıştığı ve kişilik özelliklerinin oluştuğu çocukluk ve ergenlik dönemini, savaş ortamında ve sığınmacı konumunda geçirmesinin, bireyde derin izler bırakması kaçınılmaz olacaktır. Nitekim, savaş sonrası Türkiye'ye sığınan sığınmacı çocukların birçoğunun fizyolojik ve psikolojik ihtiyaçlarının karşılanamadığı ortadadır. Geçim sıkıntısı nedeniyle aile bütçesine katkıda bulunma isteği, çocukların eğitim hakkından mahrum olmalarına neden olmaktadır. Barınma ve beslenme şartlarının iyi olmaması ile birlikte, kayıt dışı çalışma koşullarında yaşadıkları istismarlar ve eğitim hakkından faydalanamama, en ciddi sorunlardandır. Yaşanan tüm bu

travmalar, tahmin edilemeyecek potansiyel risklerin varlığına neden olacaktır (Kaygısız, 2017, s. 12). Oluşacak bir kayıp nesil vakası gelecekte sosyolojik, ekonomik ve güvenlik konularında ağır faturalara neden olabilir.

1.6. SURIYELİ SİĞİNMACILARIN TÜRKİYE’DEKİ HUKUKİ DURUMLARI

Suriye’de patlak veren savaş neticesinde, sınırlarına yönelik oluşan yoğun göç akınına karşı hem kendi milli duruşuna hem de uluslararası normlara uygun biçimde açık kapı ve geri göndermeme politikası uygulayan Türkiye, başlangıçta iç savaşın uzun sürmeyeceği düşüncesi ile Suriyelilere yönelik herhangi bir hukuki düzenleme yapmamıştır. Nitekim Suriyeliler için, hukuki olarak hiçbir karşılığı olmayan misafir kavramını kullanmıştır. Devam eden süreçte savaşın çok daha uzun süreceğinin anlaşılması ile Suriyeli vatandaşların Türkiye’de bulunma ve yaşamalarına temel teşkil edecek bazı hukuki düzenlemeler ve politikalar oluşturulmuştur (Koç, Görücü ve Akbıyık, 2015, s. 79; Kaygısız, 2017, s. 5).

Birleşmiş Milletler himayesi altında, 28 Temmuz 1951 yılında Cenevre’de imzalanan Mültecilerin Hukuki Durumu Hakkında Sözleşme, uluslararası düzeyde mülteciler ile ilgili yapılan temel belgelerin başında gelmektedir. Sözleşmede, 1 Ocak 1951 tarihinden önceki olaylar temel alınarak, mültecilik için bir tarih sınırlaması kabul edilmiştir. Sözleşmeye taraf olan ülkeler, coğrafi sınırlama koyup koymama konusunda ise serbest bırakılmıştır. Nitekim Türkiye, 24 Ağustos 1951 tarihinde imzaladığı sözleşmeyi, 29 Ağustos 1961 tarihinde coğrafi sınırlama şerhi ile onaylamıştır. Türkiye sözleşmede, 1 Ocak 1951 tarihinden önce sadece Avrupa’da meydana gelen olaylar nedeniyle mültecilik statüsü vermeyi kabul etmiştir. Daha sonra 1967 yılında New York Protokolü’nde zaman sınırlamasının kaldırılmasıyla, Türkiye de aynı doğrultuda güncelleme yapmış ancak, coğrafi sınırlama konusunda bir değişiklik yapmamıştır. Türkiye’nin mülteciler ile ilgili mevzuatının temelini inşa etmekte olan bu sözleşme, coğrafi sınırlamanın halen devam etmesi nedeniyle, günümüzün en büyük insani dramı olarak kabul edilen olayın öznesi olan Suriyeli sığınmacılar için geçersiz konumdadır. Nitekim

Türkiye’deki güncel mevzuata göre; Suriyelilerin, hukuki olarak mülteci olarak nitelendirilmesi söz konusu değildir (Düzyaka, 2016, s. 23; Koç, Görücü ve Akbıyık, 2015, s. 71).

Suriye’de devam etmekte olan iç savaşın akıbetinin ne olacağına bilinememesi, ülkemize sığınan sığınmacılar ile ilgili uzun vadede politikalarla birlikte, yasal düzenlemelerin yapılmasını gerekli kılmıştır. Bu bağlamda, Suriyelilerle ilgili ilk hukuki düzenleme olan 30.03.2012 tarih ve 62 sayılı “*Türkiye’ye Toplu Sığınma Amacıyla Gelen Suriye Arap Cumhuriyeti Vatandaşlarının ve Suriye Arap Cumhuriyetinde İkamet Eden Vatansız Kişilerin Kabulüne ve Barındırılmasına İlişkin Yönerge*” İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü tarafından yürürlüğe konulmuştur. Bu yönergenin ana gayesi ve ruhu, geçici korumanın sağlanmasıdır. Geçici koruma ise, kitlesel sığınma vakalarında zuhur eden acil koruma ihtiyacının karşılanması amacıyla sığınan ülkeye erişimin sağlanması, geri göndermeme ilkesinin gözetilmesi ve insan haklarına uygun temel asgari standartların sağlanması olarak nitelendirilir (Uzun, 2015, s. 112; http://www.goc.gov.tr/icerik3/turkiye%E2%80%99de-gecici-koruma_409_558_1097, 11.12.2018). Birleşmiş Milletler Yüksek Komiserliği’nin 2004 tarih ve 100 sayılı kararına göre; kitlesel sığınmadan bahsedebilmek için, uluslararası bir sınıra doğru gerçekleşen insan göçünün, karşılayan devletin bireysel sığınma prosedürlerini uygulayamayacak kadar yoğun olması gerekmektedir. Bu şekildeki kitlesel akınların devamlı hale gelmesi neticesinde geçici koruma sağlanmaktadır (http://www.goc.gov.tr/icerik6/genel-bilgi_409_558_1094_icerik, 11.12.2018). 4 Nisan 2013 tarihinde kabul edilen 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK) ise, Türkiye’nin uluslararası hukuk ile uyumlu iltica ve göç mevzuatı açığını kapatması açısından ilk kapsamlı adım sayılabilir (Korkmaz, 2017, s. 77). Söz konusu kanunun 61/1 maddesinde, Cenevre Sözleşmesi’nin sonrasında New York’ta güncellenen metindeki ve 1994 tarihli İltica ve Sığınma Yönetmeliği’ndeki mültecilik kavramı aynen korunmakta ve sadece Avrupa’dan gelen yabancılara mültecilik statüsü verilmektedir. Kanunun 91/1 maddesinde; “*Ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen*

yabancılara geçici koruma sağlanabilir.” denmektedir. Bu madde, Suriyeliler ile ilgili statü sorununa, geçici koruma ifadesi ile çözüm bulmaktadır.

Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 91/1 maddesinde, geçici korumanın genel esasları açıklanmaktadır. Geçici koruma statüsünün uygulama esasları ise, İç İşleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün hazırladığı, 13.10.2014 tarihli ve 2014/6883 sayılı Geçici Koruma Yönetmeliği ile netlik kazanmıştır. Yönetmelik 22.10.2014 tarih ve 29153 sayılı resmi gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Geçici Koruma Yönetmeliği, Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 91 inci maddesine dayanılarak hazırlanmıştır. Söz konusu yönetmeliğin geçici maddelerinde, Suriyelilerin geçici koruma kapsamına alınma durumları ayrıntılı açıklanmıştır. Yönetmeliğin geçici 1 inci maddesinde, 28 Nisan 2011 tarihinden itibaren Suriye Arap Cumhuriyeti'nden Türkiye'ye geçiş yapan Suriye vatandaşları ile vatansızlar ve mültecilerin geçici koruma statüsünü aldıkları belirtilmiştir. Yönetmeliğin geçici 2 inci maddesinde, 28 Nisan 2011 tarihinden önce uluslararası koruma başvurusunda bulunanların, talepleri halinde geçici koruma altına alınacakları vurgulanmıştır. Ayrıca yönetmelikte, geçici korumanın kapsamı, uygulanışı, geçici korumalara sağlanacak hizmetler, geçici barınma merkezlerinin kurulması ve yönetimi gibi birçok konuda düzenleme yapılmıştır. Madde 7'de, geçici korumaya alınacak yabancıların kapsamı, madde 8'de ise, geçici koruma statüsüne alınmayacak yabancıların kapsamı açıklanmıştır. Madde 6'da geri gönderme yasağı; *“hiç kimse, işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye tabi tutulacağı veya ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi fikirleri dolayısıyla hayatının veya hürriyetinin tehdit altında bulunacağı bir yere gönderilemez”* şeklinde açıkça ifade edilmiştir. Geçici koruma statüsü verilen yabancılara, geçici kimlik belgesi verilerek Türkiye'de kalma hakkı sağlanacağı belirtilmiştir (http://www.goc.gov.tr/files/files/03052014_6883.pdf, 12.12.2018).

Geçici koruma altındaki sığınmacıların çalışmalarına ilgili hükümler, yönetmeliğin 29 uncu maddesinde belirtilmiştir. Maddeye göre; geçici koruma altındakilerin çalışmalarına ilgili usul ve esasların, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın görüş ve teklifine istinaden Bakanlar Kurulu tarafından düzenleneceği belirlenmiştir. Buna göre geçici koruma altındakiler, Bakanlar Kurulu'nun belirlediği

sektör, iş kolu ve coğrafi alanlarda (il, ilçe veya köylerde) Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'na çalışma izni başvurusunda bulunabilmektedirler (http://www.goc.gov.tr/files/files/03052014_6883.pdf , 12.12.2018). Yönetmeliğin 29. maddesinde, geçici koruma altındakilerin çalışması ile ilgili genel esaslar belirlenmiştir. Yönetmeliğin bu maddesinin uygulanabilmesi ve sığınmacıların kayıt altında çalışabilmesi için, çalışma usul ve esasları ile ilgili olarak, daha ayrıntılı ve işlevsel bir yönetmeliğe ihtiyaç duyulmuştur. Bu bağlamda, 11 Ocak 2016 tarih ve 2016/8375 sayılı Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Yönetmelik bu ihtiyaca binaen hazırlanmış ve 15 Ocak 2016 tarih ve 29594 sayılı resmi gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Böylece, söz konusu yönetmelikten önce kayıt dışı sektörlerde çalışmakta olan sığınmacılar, kayıt altında çalışma imkânı bulmuşlardır (<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/3.5.20168375.pdf>, 15.12.2018).

İKİNCİ BÖLÜM

SURİYELİ SIĞINMACI İSTİHDAMININ TÜRKİYE EKONOMİSİNE ETKİLERİ

Suriyeli sığınmacıların Türkiye ekonomisine etkilerine genel olarak bakıldığında, olumlu ve olumsuz birçok durumdan bahsedilebilir. Suriyeli sığınmacılar, hem Türkiye ekonomisi hem de özel olarak, yerel ekonomiler üzerinde birtakım risk ve fırsat durumlarının oluşmasına neden olmuşlardır. Nitekim, Suriyelilerin yoğun olarak yaşadığı bölgelerde konut ve gıda talebindeki artış, enflasyonun artışını tetiklemektedir (Şimşek, 2016, s. 163). Sığınmacıların neden olduğu kayıt dışı iş gücü arzındaki artış ise, ücretler üzerinde negatif etki yarattığı gibi kayıt dışı yerli işgücünün işini kaybetmesine de neden olmaktadır (Orhan ve Gündoğar, 2015, s. 17). Yine kayıt dışı istihdam, kamu harcamalarının finansmanı olan vergi ve sigorta primi gelirlerinin toplanamaması anlamına gelmektedir (Yıldız, 2017, s. 36). Kamu harcamalarındaki düşüşün, piyasaların hareketliliği üzerindeki negatif etkisi, yatırımların azalmasına neden olabilmektedir. Ayrıca, vergi ve sigorta primi ödemeyen firmalar, kayıtlı ve yükümlülüklerini yerine getiren firmalar karşısında maliyet ve fiyat avantajı kazanmaktadırlar. Bu durum, adaletsizliğe neden olduğu gibi kayıtlı yatırımların azalmasına da neden olmaktadır (Korkmaz, 2017, s. 78).

Türkiye, ekonomisi üzerinde yukarıda bahsedilen olumsuzlukların dışında, sığınmacıların neden olduğu külfet problemi ile de karşı karşıyadır. Sağlık, eğitim, gıda yardımı giderleri gibi birçok kalemden, Türkiye'nin harcamaları devasa boyutlara ulaşmıştır. Nitekim, 120'den fazla devlet ve hükümet başkanının katılımıyla, 25 Eylül 2018 tarihinde gerçekleşen Birleşmiş Milletler (BM) 73. Genel Kurulu Görüşmeleri'nde genel kurula hitap eden Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Türkiye'nin Suriyeli sığınmacılar için bugüne kadar, 32 milyar dolar harcadığını ifade etmiştir. Avrupa Birliğinden 1,7 milyar euro, uluslararası kuruluşlardan ise, 600 milyon dolar desteğin geldiğini belirtmiştir (<https://www.sabah.com.tr/gundem/2018/09/26/son-dakika-haberi-baskan-erdogan-bm-genel-kurulunda-konusuyor>, 28.02.2019)

Suriyeli sığınmacıların Türkiye, özellikle de, yoğun olarak yaşadıkları sınır bölgesinin ekonomisi üzerinde, olumlu bir takım etkilerinin olduğu da söylenebilir. Gerek Suriye topraklarında gerekse de Türkiye’de bulunan sığınmacılara yönelik olarak devlet, yardım örgütleri ve sivil toplum kuruluşlarının yardımları, önemli miktarda ihtiyaç malzemesi talebi oluşturmuştur. Bu ihtiyaç malzemelerinin büyük çoğunluğu sınır bölgelerden temin edilmiştir. Bu durum Şanlıurfa, Mardin, Hatay, Gaziantep ve Kilis illerinde piyasanın hareketlenmesine ve nakit para girişine neden olmaktadır (Karasu, 2018, 36). Ayrıca, Suriye sermayesinin Türkiye’de yeni firmaların oluşturulmasında da önemli katkısı vardır (World Bank, 2015, s. 5). Resmi kayıtlar, Türkiye’de en çok kurulan şirket türü olan limited şirketler bazında şirket kuran yabancı yatırımcılar arasında Suriyelilerin birinci sırada yer aldıklarını göstermektedir. Suriyeliler, son dönemlerde kurdukları anonim ve limited şirketler vasıtasıyla önemli miktarda yabancı sermayeyi Türkiye ekonomisine kazandırmışlardır (Taştan, Haklı ve Osmanoğlu, 2017, s. 6). Nitekim, Ocak 2011 ile Mayıs 2019 tarihleri arasında Suriye sermayesine ait 8525 adet kayıtlı şirket kurulmuştur. Kurulan şirketlerden 183’ü anonim 8342’si ise limited şirketlerdir. Bu şirketlerdeki toplam Suriye sermayesi 1.302.870.693 TL’dir (<https://www.tobb.org.tr/BilgiErisimMudurlugu/Sayfalar/KurulanKapananSirketistatistikleri.php>). Ortadoğu pazarlarını iyi bilen Suriyeli tüccarların bağlantıları, ihracatın artmasına katkı sunmuştur. Suriyelilerin ticari katkılarının dışında, ülkelerinden ayrılırken beraberlerinde getirdikleri nakit para ve değerli eşyalarında piyasaya sürülmesi olumlu etkiler yaratmıştır (Özdemir, 2017, s. 125). Nitekim, Türkiye’ye yaklaşık 3 milyar dolarlık bir sermaye girişinin Suriyeli sığınmacılar tarafından getirildiği iddia edilmektedir (Aygül, 2018, s. 79).

Belirtildiği üzere, Suriyeli sığınmacıların Türkiye ekonomisi üzerinde birtakım olumlu ve olumsuz etkilerinin olduğu yadsınamayacak bir durumdur. Ancak, terazinin olumlu ya da olumsuz taraftan yana olduğu hususunda tartışma devam etmektedir. Bu noktada, terazinin seyrinin hangi tarafa doğru evrileceği konusunda belirleyici olan ana unsur, devletin ta kendisidir. Bu bağlamda, içinde bulunulan durumun iyi analiz edilmesinin akabinde, tüm tarafların içerisinde bulunduğu ve politikaların oluşumuna temel teşkil ettiği bir organizasyonun, devlet vasıtasıyla inşa edilmesi gerekmektedir.

2.1. SURİYELİ SIĞINMACI İSTİHDAMININ HUKUKİ BOYUTU

Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 91/1 maddesinde, geçici koruma statüsünden bahsedilmiştir. İç İşleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 91/1 maddesine dayanarak, Geçici Koruma Yönetmeliği'ni çıkarmıştır. Yönetmeliğin 29. maddesinde, geçici koruma altındakilerin çalışmalarıyla ilgili hükümler, genel esaslarıyla belirtilmiş ancak, Suriyelilerin çalışma esasları ayrıntılı bir şekilde açıklanmamıştır. Geçici koruma altındakilerin çalışmalarıyla ilgili usul ve esaslar, 6458 sayılı Kanunun 91 inci maddesi ile Geçici Koruma Yönetmeliği'nin 29 uncu maddesine dayanılarak hazırlanan, 11 Ocak 2016 tarih ve 2016/8375 sayılı Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Yönetmelik'te ayrıntılı bir şekilde yazılmıştır. Yönetmelikte, çalışma izni ve muafiyeti için başvuru şartları, başvuruları değerlendirme esasları ve başvuru makamı, istihdam kotası ve çalışılabilecek iller ile ilgili esaslar, ücret ve mesleki eğitim gibi konularda düzenlemeler yapılmıştır (<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/3.5.20168375.pdf>, 18.12.2018).

Yönetmeliğin 4/1 maddesinde, geçici koruma altındaki yabancıların, çalışma izni olmaksızın çalışamayacağı ve 4/2 maddesinde, çalışma izni olmadan çalışanlar ve çalıştıranlar hakkında, 4817 sayılı Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun'un ilgili hükümlerinin uygulanacağı açıkça beyan edilmiştir. 5 inci maddeye göre; çalışma izni başvurusu, geçici koruma altına alınanlardan, altı aylık süreyi dolduranlar adına, işveren tarafından e-devlet üzerinden yapılır. Bağımsız çalışanlar ise, kendi adlarına çalışma izni başvurusu yaparlar. Bakanlıkça il ve kota sınırlaması koyma hakkı saklı olmak kaydıyla, mevsimlik tarım ve hayvancılık kapsamında çalışanlar, çalışma izni almaktan muaftırlar. Muafiyet belgesi için başvuru, il valiliğine yapılır. Valilik ise başvuruyu, bakanlığa bildirir (<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/3.5.20168375.pdf>, 18.12.2018).

Yönetmeliğin 6/2 maddesinde, sadece Türk vatandaşların çalışabilecekleri işler için yapılan ve 6/3 maddesinde, sağlık meslek mensuplarının Sağlık Bakanlığı'ndan, eğitim meslek mensuplarının Milli Eğitim Bakanlığı'ndan veya Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı'ndan ön izin almadan yaptığı başvuruların,

değerlendirmeye tabi tutulmayacağı ve işlemden kaldırılacağı belirtilmiştir (<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/3.5.20168375.pdf>, 18.12.2018).

Yönetmeliğin 8. maddesi, geçici koruma sağlanan yabancılara uygulanan istihdam kotası ile ilgilidir. Nitekim yönetmeliğin 8/1 maddesinde, Bakanlığın istihdam kotasını değişen oranlarda uygulama hakkı saklı olmak kaydıyla, bir işyerinde çalışan geçici koruma kapsamındaki yabancı sayısının o işyerinde çalışan Türk vatandaşlarının sayısının onda birinden fazla olamayacağı ifade edilmiştir. 8/2 maddesine göre; çalışan sayısı ondan az olan iş yerleri ise, en fazla bir geçici koruma kapsamındaki yabancıyı çalıştırabilirler. Yine 8/3 maddesinde, bir iş yeri çalışma izni başvurusu tarihinden önceki dört hafta içerisinde, aynı nitelikteki işi yapacak Türk vatandaşı bulamadığını kanıtlaması durumunda istihdam kotasına tabi olmadan, geçici koruma altındaki yabancıları çalıştırabilir denilmektedir. Ayrıca yönetmeliğin 10 uncu maddesi, geçici koruma statüsündeki yabancıların ücretleri ile ilgili çok önemli bir hususu içerir. Bu maddede, geçici koruma statüsünde çalışanların, asgari ücretin altındaki bir ücretlendirmeye tabi tutulamayacağı belirtilmiştir (<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/3.5.20168375.pdf>, 18.12.2018).

2.2. SURIYELİ SİĞINMACI İSTİHDAMININ SEKTÖRLERE GÖRE DAĞILIMI

Türkiye'deki Suriyeli sığınmacıların %59,7'si çalışma çağı olan 15-64 yaş aralığındadır. Bu oran, 2.174.777 Suriyeli sığınmacıya denk gelmektedir. Savaşın uzaması Suriyelileri, hayatlarını idame edebilecek koşulları oluşturma çabası içerisinde itmiştir. Suriyeli sığınmacıların yasal yollar ile istihdamının sağlanması için gerekli yasal düzenlemeler yapılmasına rağmen, Ocak 2016 ile Eylül 2018 tarihleri arasında, çalışma iznine başvuran 41.343 Suriyeli sığınmacıdan sadece 27.930'u çalışma izni alabilmiştir (<http://www.yeniasya.com.tr/yurt-haber/cimer-27bin-suriyeli-calisma-izni-aldi-481304>, 18.12.2018). Geline nokta, bu rakam dışında kalan Suriyeli çalışanların hemen hemen tamamının kayıt dışı çalışan konumunda olduğu söylenebilir. Nitekim Şanlıurfa'da yapılan bir ankette, katılımcıların %96,3'ünün kayıt dışı çalıştıkları anlaşılmıştır (Cebeci, 2017, s. 70). Bu nedenle,

Suriyeli istihdamının sektörel dağılımı net olarak bilinmemektedir. Ancak, Suriyeli sığınmacıların büyük çoğunluğunun genellikle vasıfsız ve emek yoğun işlerde çalıştığı bilinmektedir. Sektörel dağılımda ise çoğunlukla tarım, hayvancılık, inşaat, tekstil ve hizmet sektörlerinin yer aldığı görülmektedir (Erdoğan ve Ünver, 2015, s. 55). Çalışma izni alan Suriyelilerin ise %33'ü sanayi, %19'u hizmet, %4'ü inşaat ve %44'ü diğer sektörlerde çalışmaktadırlar (Kaygısız, 2017, s. 3-8).

2.3. SURİYELİ SİĞINMACILARIN TÜRKİYE'NİN İSTİHDAM YAPISINA ETKİLERİ

Suriye'deki iç karışıklık ve ardından başlayan savaş ile birlikte, Türkiye'deki Suriyeli sığınmacıların sayısında kontrolsüz ve hızlı bir artış yaşanmıştır. Türkiye'ye göç eden Suriyelilerin barınma ihtiyacını karşılamak için birçok ilimizde geçici barınma merkezleri inşa edilmiştir. Devam eden süreçte, Suriyeli sığınmacıların sayısı karşısında kampların yetersiz kalması ve Suriyelilerin kısa vadede ülkelerine dönemeyeceğinin anlaşılması ile birlikte Suriyeliler, Türkiye'nin değişik bölgelerine göç etme çabasına girişmişlerdir. Nitekim, Türkiye'nin birçok ilinde Suriyelilerin ikamet ettiğini görmekteyiz. Türkiye'nin dört bir yanına dağılan Suriyeli sığınmacılar, hayatlarını idame ettirebilmek için her türlü şartlarda çalışmak zorunda kalmışlardır. Suriyelilerin içerisinde buldukları koşullar nedeniyle yaşadığı çaresizlik, dezavantajlı işgücü konumunda olmalarına neden olmuştur. Tamamına yakını kayıt dışı olan, güvencesiz, ağır şartlar ve düşük ücretler karşısında pazarlık şansı olmayan sığınmacı istihdamının, evrensel değerlere uymayan sonuçlar doğuracağı açıktır (Çoban, 2018, s. 206). Nitekim, Suriyeli işgücünün ciddi bir emek sömürüsü içinde olduğu görülmektedir. Çoğu kayıt dışı olarak çalışan Suriyeli sığınmacılar, emeklerinin karşılığının verilmemesi veya az verilmesi, uzun çalışma saatleri, zorla çalıştırılma, belirtilen işin dışında işlerde kullanılma gibi birçok sömürüyle karşı karşıyadırlar (Karasu, 2018, s. 35). 2016 tarihli Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Yönetmelik ile sığınmacılar kayıt altında çalışmaya yöneltirse de kayıtlı çalışan sayısı, Eylül 2018 tarihi itibarıyla sadece 27.930 kişiyi bulmuştur. Bu sayı, 15-64 yaş aralığındaki Suriyelilerin sadece

%1,28'ine tekabül etmektedir. Bu rakamlar, Suriyeli sığınmacıların hemen hemen tamamının kayıt dışı ve sömürüye açık bir ortamda çalıştıklarını göstermektedir. Suriyelilerin kayıtlı istihdamlarının beklenen düzeyde olmamasının nedenlerini, çoğunun vasıfsız iş gücü oluşu, istihdam kotası ve kayıtlı istihdamlarında bir maliyet avantajı sağlamamaları olarak sıralayabiliriz (Kaygısız, 2017, s. 8).

Suriyeli sığınmacıların karşı karşıya oldukları bu olumsuz durum ile birlikte Türkiye'de var olan istihdam pastasından pay edinme çabasının da Türkiye'nin istihdam yapısını etkilemesi kaçınılmaz bir sonuçtur. Nitekim, literatürde bu konu sıkça tartışılmaktadır. Suriyeli sığınmacıların Türkiye'deki istihdam yapısına etkilerinin olup olmadığı ya da var olan etkilerin ne yönde olduğu, tablo 5' teki verilerle birlikte incelenebilir.

Tablo 5: Mevsim Etkilerinden Arındırılmış Temel İş Gücü Göstergeleri

Yıllar	İstihdam Sayısı	İstihdam Oranı (%)	İşsizlik Sayısı	İşsizlik Oranı (%)	İş Gücüne Katılma Oranı	Kayıt dışı İstihdam Oranı(%)
2005	19.660.000	40,3	2.118.000	9,7	44,6	48,17
2006	20.353.000	41,0	2.000.000	8,9	45,0	46,97
2007	20.230.000	40,0	2.062.000	9,2	44,1	45,44
2008	20.451.000	39,0	2.787.000	12,0	45,3	43,50
2009	21.413.000	41,0	2.901.000	11,9	46,5	43,84
2010	22.631.000	42,4	2.513.000	10,0	47,1	43,25
2011	23.492.000	43,1	2.190.000	8,5	47,2	42,05
2012	24.486.000	44,2	2.370.000	8,8	48,5	39,02
2013	24.884.000	44,1	2.488.000	9,1	48,5	36,75
2014	26.233.000	45,7	3.026.000	10,3	51,0	34,97
2015	27.050.000	46,4	3.070.000	10,2	51,7	33,57
2016	27.279.000	46,1	3.704.000	12,0	52,4	33,49
2017	28.913.000	48,0	3.150.000	9,2	53,2	33,97
2018	28.262.000	46,4	4.106.000	12,7	53,1	33,70

Kaynak: İşsizlik ve İstihdam Verileri TÜİK Mevsim Etkilerinden Arındırılmış Temel İşgücü Göstergeleri Tablosu temel alınarak derlenmiştir, (http://www.tuik.gov.tr/PreIstatistikTablo.do?istab_id=2261, 27.01.2019).

Kayıt Dışı İstihdam Verileri. (27.01.2019) http://www.sgk.gov.tr/wps/portal/sgk/tr/calisan/kayitdisi_istihdam/kayitdisi_istihdam_oranlari/kayitdisi_istihdam_orani adresinden alınmıştır.

Tablo 5'teki veriler incelendiğinde; Aralık 2010 tarihinden Ekim 2018 tarihine kadar 5.631.000 ek istihdamın sağlandığı ve kayıtlı istihdam oranının %42,4'ten %46,4'e çıkarak 4 puan arttığı gözlenmektedir. Kayıt dışı istihdam

oranlarının ise, %43,25'ten %33,7'ye 9,55 puan düşerek gerilediği görülmektedir. 2010 yılı öncesi verilerine bakıldığında da benzer ilişkiler görülebilmektedir. 2005-2010 yılları arasında kayıt dışı oranlarında azalma ortalaması 0,82 iken, Suriyelilerin Türkiye'de olduğu 2011-2018 yılları arasında bu oran 1,04 olarak gerçekleşmiştir. Kayıtlı istihdam oranındaki artış ile kayıt dışı istihdam oranındaki azalış birlikte incelendiğinde, aralarında bir neden sonuç ilişkisi kurmak mümkündür. Bu bağlamda, belirtilen dönemler arasında kayıt dışı istihdam durumundaki işgücünün, kayıtlı istihdama yöneldiği anlaşılmaktadır. Nitekim, Dünya Bankası'nın hazırladığı raporlar da benzer bulgulara yer vermektedir. Raporlarda, kayıt dışı sektörde yerli işgücünün yerini alan her 10 Suriyeli, 6 yerli işçinin işinden ayrılmasına sebebiyet vermektedir. Kayıt dışı çalışma imkânı ellerinden alınan yerli işgücü ise, kayıtlı sektörlere yönelmekte (Carpio, Gruen ve Levin 2017, s. 35-35) ve kayıtlı sektörde 3 yeni istihdam yaratmaktadır (Carpio ve Wagner, 2015, s. 4,19). Bu rapordaki veriler değerlendirildiğinde; kayıt dışı sektörden ayrılan 6 yerli işçiden sadece 3'ünün kayıtlı sektöre yöneldiği görülmektedir. Bu bağlamda, kayıt dışı sektörden ayrılanların tamamının kayıtlı sektöre yönelmemesi, işinden ayrılan yerli işgücünün bir kısmının ya tamamen işgücü piyasasının dışına çıktığı ya da işsizlik rakamlarındaki oynamalara belli oranda temel teşkil ettiği şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 5'teki işsizlik verileri incelendiğinde; 2010 yılında işsizliğin %10 olduğu ve devam eden yıllar sürecinde inişli çıkışlı bir yol izleyerek, 2018 Aralık verilerinde %12,7 olduğu gözlenmektedir. İşsizliğin bu süreçteki ortalaması ise %10,09 olarak verilerden hesaplanabilmektedir. İşsizlik oranlarındaki küçük çaplı dalgalanmaların ulusal ve uluslararası konjonktürle mi yoksa Suriyeli sığınmacı istihdamı ile mi bağlantılı olduğu hususunda da tartışmalar mevcuttur.

Suriyeli sığınmacıların işgücü piyasasına katılımı genel manada, piyasa ve çalışma hayatı üzerinde bazı etkiler yaratmıştır. Suriyeli işgücünün Eylül 2018 tarihi itibarıyla sadece 27.930'unun kayıtlı çalıştığı düşünüldüğünde, Suriyelilerin yasal zeminde istihdamının kayıtlı istihdam üzerinde doğrudan etkisinin, sınırlı ve belki de ölçülemeyecek kadar az olduğu anlaşılmaktadır. Nitekim yukarıda da bahsedildiği gibi, daha çok Suriyelilerin kayıt dışı istihdamının, kayıtlı istihdam üzerinde etkisinin olduğu anlaşılmaktadır. Bu dolaylı etki ise, kayıtlı istihdamı artırma yani pozitif yöndedir. Suriyelilerin kayıt dışı istihdamı, Türk vatandaşlarının kayıtlı istihdamında

küçük artışlar yaratmaktadırlar (Ceritoglu, Yunculer, Torun, ve Tumen, 2017, s. 4,15).

Suriyeli istihdamının piyasadaki asıl etkisi, kayıt dışı sektörde olmaktadır. Bu duruma, Suriyelilerin hemen hemen tamamının kayıt dışı çalışan konumunda olması neden olmaktadır. Yerli işgücü yerine düşük ücret ve her türlü şartlarda çalışmayı kabullenen Suriyeli iş gücünün tercih edilmesi, kayıt dışı sektörde yerli iş gücünün iş bulamamasına neden olmaktadır. Ancak yine de, kalabalık bir iş gücü arz etmelerine rağmen, kayıt dışı emek piyasasında da beklenenin altında etki yapmışlardır. Bu durumun nedeni sığınmacıların, Türklerin ücret, prestij ve çalışma koşulları bakımından tercih etmediği işlerde çalışmayı kabul etmeleridir (Erdoğan, 2017, s. 10). Suriyeli sığınmacı istihdamının oluşturduğu bir diğer olumsuzluk ise, her koşulda çalışmaya istekli oldukları için, iş arama sürecinde pazarlık şansı az olan bir işgücü yaratarak iş piyasasında ücretlerin ve çalışma koşullarının gerilemesine neden olmalarıdır.

Türkiye'deki kayıt dışı işgücünün artışı uzun vadede, piyasa koşullarının bozulması riskini de beraberinde getirmektedir. Kurumsallaşmış, tamamen kayıtlı işgücü çalıştıran, sigorta primi ve vergi yükümlüğünü yerine getiren firmalar ile bu yükümlülüklerini yerine getirmeyen firmaların rekabetindeki eşitsizlik haksızlığa neden olmaktadır. Kayıt dışı olan veya kayıt dışı iş gücü çalıştıran işletmelerin üretim maliyetlerinin düşmesi, fiyat belirleme konusunda avantaja sahip olmalarını sağlamaktadır. Bu ise, kayıtlı firmanın kar marjının düşmesine ve rekabet gücünün azalmasına neden olmaktadır. Bu durum, kayıtlı firmaların yatırım isteklerinin kırılmasına, piyasadan çekilmesine veya kayıt dışı alana kaymasına sebebiyet vermektedir (Yıldız ve Yıldız, 2017, s. 37).

Sayıları üç buçuk milyonu aşan Suriyeli sığınmacılara yönelik, ulusal ve uluslararası çeşitli kurum ve kuruluşların yardım malzemelerini temin etmek için yaptığı harcamaların, özellikle sınır bölgesindeki piyasada toplam talepte ve dolayısıyla üretimde hareketlilik oluşturması ile birlikte istihdam yaratması beklenen bir durumdur. Ayrıca bir tüketici olarak, Suriyeli sığınmacıların kendileri de, mal ve hizmet talebinde artışa neden olmuş, piyasadaki nakit akışına, üretime ve istihdama katkı sunmuşlardır (Duruel, 2017, s. 216; Carpio ve Wagner, 2015, s. 22). Bu

açından bakıldığında, Suriyeli işgücü arzının neden olduğu, Türkiye vatandaşlarının işini kaybetmesi sorununu, yine Suriyelilerin oluşturduğu istihdam ile bir miktar amorti ettiği savunulabilir.

Suriyeli sığınmacıların, Türkiye istihdam piyasasında ve ekonomisinde birtakım etkilerinin olduğu aşikârdır. Ancak Suriyeli istihdamının, işsizlik rakamlarının üzerindeki etkisinin çok sınırlı olduğu yapılan incelemelerden anlaşılmaktadır. Bu bağlamda, Suriyelilerin ülkemize sığınmadan önceki dönemden itibaren işsizlik ve istihdam verileri günümüze doğru incelendiğinde, istihdam piyasasının üzerindeki etkilerinin, Türkiye'nin kendi konjonktürel durumunun yarattığı etkiler ile ayrıştırılması hesaplanamayacak kadar sınırlıdır. Nitekim, değişik metodlar kullanılarak yapılan birçok araştırmanın ortak neticelerinden birisi, genel olarak işsizlik rakamlarının sınırlı ölçüde etkilendiği (Ceritoglu vd., 2017, s. 22) veya hiç etkilenmediğidir (Akgündüz, Berg ve Hassing, 2015, s. 15; Duruel, 2017, s. 214). Bu bağlamda, tablo 5'teki veriler incelendiğinde; 2005-2010 yılları arasında Türkiye geneli işsizlik rakamları ortalaması 10,28 iken, Suriyelilerin Türkiye'de bulunduğu 2011-2018 yılları arasındaki işsizlik rakamları ortalaması 10,1 olarak gerçekleşmiştir. Üstelik bu veriler gerçekleşirken iş gücüne katılım oranlarındaki artış ortalaması, 2005-2010 yılları arasında 0,42 iken, 2011-2018 yılları arasında 0,74 olmuştur. İş gücüne katılım oranlarındaki artış hızının yükselmesine rağmen, işsizlik rakamlarında kayda değer bir artış olmamıştır.

Tablo 6'daki veriler değerlendirildiğinde Suriyelilerin yoğun olarak yaşadığı Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ndeki işsizlik oranlarının Türkiye geneli işsizlik oranlarının üzerinde olduğu ancak bu durumun, 2011 öncesinde de var olduğu anlaşılmaktadır. 2005-2010 yılları arasında Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin işsizlik oranları ortalaması Türkiye geneli işsizlik oranları ortalamasının 4,52 puan üzerindeyken, 2011-2018 yılları arasında ise 5,46 puan bir fazlalık görülmektedir. Bu veriler değerlendirildiğinde Suriyeli sığınmacıların Türkiye'ye gelmesinin ardından Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin işsizlik oranları ortalaması ile Türkiye geneli işsizlik ortalaması arasındaki farkın 0,95 puanlık bir artış gösterdiği görülmüştür.

Tablo 6: Türkiye ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi Temel İş Gücü Göstergeleri

	Türkiye		Güneydoğu Anadolu Bölgesi (TRC)	
	İş gücüne katılım oranı	İşsizlik oranı	İş gücüne katılım oranı	İşsizlik oranı
2005	44,6	9,7	36,2	12,1
2006	45,0	8,9	33,7	14,2
2007	44,1	9,2	34,0	16,9
2008	45,3	12,0	35,7	15,8
2009	46,5	11,9	36,3	17,4
2010	47,1	10,0	37,9	12,4
2011	47,2	8,5	36,3	11,7
2012	48,5	8,8	35,2	12,4
2013	48,5	9,1	40,1	14,5
2014	51,0	10,3	41,3	15,6
2015	51,7	10,2	42,2	16,5
2016	52,4	12,0	43,7	18,7
2017	53,2	9,2	45,3	17,0
2018	53,1	12,7	45,7	18,1

Kaynak: Güneydoğu Anadolu İşgücü verileri TÜİK Düzey 1 Bölgesel İşgücü İstatistikleri temel alınarak düzenlenmiştir (http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1007,21.07.2019).

Tablo 6’da Türkiye geneli işgücüne katılım oranlarının Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nin çok üzerinde olduğu göze çarpmaktadır. 2005 yılında Güneydoğu Anadolu Bölgesi işgücüne katılım oranı ile Türkiye geneli arasında 8,4 puanlık bir

fark gözlenirken, 2018 yılına doğru bu fark inişli çıkışlı bir yol izleyerek 7,4 puana düşmüştür.

Elde edilen tüm bu veriler değerlendirildiğinde Suriyeli sığınmacıların yoğun olarak yaşadığı bölgelerdeki işgücü piyasası üzerindeki etkilerinin Türkiye geneli etkilerin üzerinde olmasına rağmen yine de sınırlı olduğu, beklentilerin ve algıların çok altında olduğu anlaşılmaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SURİYELİ SIĞINMACI İSTİHDAMININ ŞANLIURFA'DAKİ TOPLUMSAL ALGISI

Suriye’de başlayan iç karışıklık sonucu yaşanan insanlık dramı ve göç hareketi karşısında Türkiye’de oluşan ilk toplumsal reflekslerin temellerini, ümmet bilincine dayanan kardeşlik, ensar ve muhacir anlayışları, ortak tarihi miras bilinci ve komşuluk vazifelerinin gerekleri oluşturmuştur. Devam eden süreçte, Suriye’de yaşanan terör eylemlerinin Türkiye’ye de sıçraması, Suriye vatandaşlarının misafirliğinin uzaması, özellikle kayıt dışı istihdam piyasasındaki rekabet, Suriyeliler ile yapılan ikinci evlilikler, Suriyelilere yapılan kamu harcamalarının artması ve Suriyelilerin karıştığı asayiş problemlerinin basın ve medyada işlenmesi gibi birçok sebep Suriyelilere olan bakış açısında birtakım değişimlere sebep olmuştur. Özellikle hemen hemen her gün basın ve medyada, bir mağduriyet sonucu oluşan veya bir sorunun kaynağı olarak olumsuz haberlere konu olan Suriyeli sığınmacılar, çoğu zaman “günah keçisi” konumuna düşmüşlerdir (Göker ve Keskin, 2015, s. 230).

Suriyeli sığınmacıların “günah keçisi” olarak tanımlanmasında, Türkiye istihdam piyasası üzerindeki etkilerine yönelik algının payı büyüktür. Bu bağlamda, Suriyeli sığınmacıların Türkiye istihdam piyasasına etkilerinin ne kadar ve ne yönde olduğu hususunda birçok araştırma yapılmıştır. Yapılan araştırmaların neticesinde, Suriyelilerin emek piyasasına etkisi ile Türkiye halkının algılarının önemli bir kısmının örtüşmediği görülmüştür. Nitekim, Suriyeli sığınmacılar ile ilgili yukarıda yer alan tablo 5 ve 6’daki verilerin değerlendirilmesiyle yapılan analizde de bu örtüşmezlik görülmüştür. Bu hususta yapılan birçok araştırmanın neticesinde ve yukarıda da belirtildiği gibi, sığınmacıların kayıtlı istihdam üzerinde olumsuz etkilerinin az veya hiç olmadığı ve emek piyasası üzerinde asıl doğrudan etkilerinin kayıt dışı emek piyasasında olduğu söylenebilir. Kayıt dışı sektörde ise ücret, çalışma koşulları ve iş bulmadaki zorluklar olarak sayılan etkilerin, algıların çok altında olduğu anlaşılmıştır.

Suriyeli sığınmacı istihdamının işveren ve daha çok işgücü üzerindeki algısı özellikle basın ve medya algısı ile ilişkili bir konudur. Basın ve Medyanın

toplumdaki herhangi bir konudaki etkisi herkesçe bilinen bir gerçektir. Topluma ait kanaat, görüş ve algıların yönetilmesinde en büyük silah, yazılı ve görsel medya argümanlarıdır. Suriyeli sığınmacıların kırılğan da olsa, Türkiye'deki yüksek toplumsal kabulünün oluşmasında ve var olan sorunlarının minimal düzeyde kalmasında, basın ve medyanın önemli etkisinden bahsedilebilir (Erdoğan, 2017, s. 12). Bunun yanında, zaman zaman Suriyeli sığınmacıların basın ve medyada temsil edilmiş biçimleri, bazı var olan sorunların büyümesine, yaygınlaşmasına ve uzamasına sebebiyet verdiği gibi sığınmacılara yönelik var olan ön yargıların pekişmesine ve yayılmasına da sebebiyet vermektedir (Efe, 2015, s. 7). Basın ve medya kaynaklı bu türden durumlar, sığınmacıların topluma entegrasyonuna engel olmakta ve sosyal açıdan dışlanmalarına zemin hazırlamaktadır (Özdemir ve Öner-Özkan, 2016, s. 240). Suriyeli sığınmacılar ile ilgili asılsız ve yanlış bilgilerin sunulması, toplumda yanlış bilgiye dayalı algıların oluşması, ülkelerini terk etmek zorunda kalan masum insanlara karşı nefret duygularının oluşmasına neden olmaktadır (Taştan, Haklı ve Osmanoglu, 2017, s. 5). Bu nedenle, Suriyeli sığınmacılarla ilgili yapılan her haberin özenle sunulması gerekmektedir. Haberler hem Türkiye'nin huzur ve toplumsal barış ortamı açısından hem de Suriyeli sığınmacıların topluma entegrasyonu açısından iyi bir şekilde analiz edilmeli ve sunulmalıdır.

3.1. SURIYELİ İSTİHDAMINA YÖNELİK ŞANLIURFA'DAKİ İŞVEREN ALGISI

2016 yılında, Uluslararası Çalışma Örgütü (İLO) tarafından yaptırılan bir araştırmanın neticesinde elde edilen bulgular genel olarak değerlendirildiğinde; Şanlıurfa'daki işverenlerin, Suriyeli istihdamı konusunda genel olarak pozitif bir tutum içerisinde olduğu görülmüştür. Bu araştırmada ulaşılan sonuca göre; işletmelerin yüzde 60'ı, ihtiyaç hâsıl olması durumunda, işletmelerinde Suriyeli istihdam edebileceklerini belirtmişlerdir. Yaklaşık yarısı, Suriyeli istihdamına karşı olumsuz bakış açısına sahip olan işverenlerin de dâhil olduğu yüzde 64'lük bir kesim ise, devlet desteği olması durumunda Suriyeli istihdamını sağlayabileceklerini ifade etmişlerdir. Suriyeli istihdamına her koşul ve durumda karşı olduğunu belirten

işverenlerin oranı ise, yüzde 32 olarak belirtilmiştir (Pınar, Sivrekli ve Demir, 2016, s.21). Bu oran, Suriyeli çalıştırma konusunda toplamda ikna olabilecek yüzde 68 gibi büyük bir kesimin olduğunu göstermektedir.

Bahse konu çalışmada, Suriyelilerin çalıştırılması hususunda işverenlerin %68'i güvenlik sorunu, %67'si dil sorunu, %63'ü var olan düzenin bozulması sorunu ve %60'ı ise Suriyelilerin yeterli bilgi ve donanıma sahip olmadıkları gibi gerekçeleri ileri sürmüşlerdir. İşletmelerin %72'si belli bir süre sonra ülkemizden ayrılacakları için çalıştırmanın risk olduğunu, %41'i Suriyeli çalıştırana devlet desteğinin verilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir (Pınar, Sivrekli ve Demir, 2016, s. 22-26).

Mayıs 2006 tarihinde yayınlanan çalışmadan elde edilen tüm bu veriler değerlendirildiğinde, Suriyelilerin çalıştırılması hususunda Şanlıurfa'daki işverenlerin genel olarak, olumlu algılara sahip olduğu ancak, birtakım risklerin varlığını da göz ardı etmedikleri söylenebilir.

3.2. SURIYELİ İSTİHDAMINA YÖNELİK ŞANLIURFA'DAKİ İŞGÜCÜ ALGISI

Hacettepe Üniversitesi Göç ve Siyaset Araştırmaları Merkezi (HÜGO) bünyesinde 2014 yılında yapılan, "Türkiye'deki Suriyeliler: Toplumsal Kabul ve Uyum" başlıklı çalışmada; bölge illerde Suriyelilerin işlerini ellerinden aldığını düşünenlerin oranı %68,9 gibi yüksek bir orandadır. Suriyelilerin çalışmalarına izin verilmesine ise %44'lük bir oranda karşı çıkmıştır (Erdoğan, 2014, s. 27-28).

Ortadoğu Araştırma Merkezi (ORSAM) ve Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı (TESEV) işbirliği ile Suriyeli sığınmacıların istihdamı konusunda, Türkiye'nin sınır illerinde yapılan araştırmalar neticesinde, işini kaybeden işgücünün %40 ile %100'ü arasında değişen bir oranı, Suriyeli istihdamından dolayı işini kaybettiğini belirtmiştir (Orhan ve Senyücel Gündoğar, 2015, s. 17).

2016 yılında, Uluslararası Çalışma Örgütü (İLO) tarafından Şanlıurfa'da yaptırılan bir çalışmada uygulanan ankete katılanların %90'ına yakın bölümü, Suriyeli istihdamının kayıt dışı istihdamı arttırdığını, Türklerin işsiz kalmasına ve

gelirlerinin düşmesine neden olduğunu belirtmişlerdir. Yine çalışanların önemli bir bölümü, Suriyelilerin farklı ahlaki bakış açısına sahip olduğunu ve yeterli donanımına sahip olmadıklarını ifade etmişlerdir. Bahsi geçen çalışmada, Türkiye’de Suriyelilere karşı bir antipati olduğunu, Suriyeli çalışanların iş yerlerinde verimsizliğe, iletişimsizliğe ve güvenlik zafiyetine neden olduklarını belirtmişlerdir. İş disiplini bozduklarını düşünenler ise, çalışanların dörtte üçü gibi yüksek bir oran olarak ortaya çıkmaktadır (Pınar, Siverekli ve Demir, 2016, s. 31-32).

2016 yılında yayınlanan bir başka çalışmada ise, Suriyeli sığınmacıların istihdamı nedeniyle işsizliğin arttığını düşünen Şanlıurfalıların oranı %36,9 gibi bir rakam çıkmaktadır. Çalışmaya göre, Suriyelilere en az tepki gösteren kesim kamu çalışanları olup, en fazla tepkiyi ise zanaatkârlar ve işsizler göstermektedirler (Karasu, 2016, s. 1010).

3.3. SURIYELİ İSTİHDAMINA YÖNELİK ŞANLIURFA’DAKİ YEREL BASININ ALGISI

Suriye’de 2011 yılında başlayan protestoların devam eden süreçte iç savaşa dönüşmesi, Suriyelileri tarifi imkânsız acı olayların öznesi haline getirmiştir. İç savaş, yüz binlerce Suriyelinin ölümüne, milyonlarcasının da göç etmesine neden olmuştur. Suriyelilerin bir kısmı ülke sınırları içerisinde nispeten daha güvenli sayılan bölgelere göç ederken, büyük bir kısmı ise özellikle, komşu ülkelere sığınmak zorunda kalmıştır. Uluslararası düzeyde göçün öznesi olan Suriyeli sığınmacıların önemli bir miktarının rotası ise, komşu ülke Türkiye olmuştur.

Suriyelilerin, kalabalık kitleler halinde sığındıkları ülkelerde bazı problemlere sebep olmaları gibi, kendilerinin de bazı sorunlarla karşılaşmaları kaçınılmaz bir durumdur. Suriyelilerin istihdam, barınma, eğitim, sağlık, iletişim ve sosyal uyum gibi birçok alanda sorunlar yaşadığı bilinmektedir. Suriyelilerin yaşadığı tüm bu sorunlar ile birlikte maruz kaldıkları yanlış ve olumsuz algılar, diğer birçok sorunun kaynağı olarak belirtilebilir. Genel olarak algıların oluşması ve toplum içerisinde yaygınlaşmasında, basın ve medyanın en önemli silah olduğu ise yadsınamaz bir

gerçektir. Nitekim Türkiye’de, Suriyeli sığınmacılar ile ilgili olarak kamuoyunda var olan algıların inşasında, basın ve medyanın önemli katkısı vardır. Sayıları üç buçuk milyonu aşan Suriyeli sığınmacılar ile ilgili Türkiye’de var olan yüksek kabul düzeyi, basın ve medyanın etkisinden bağımsız olarak yorumlanamayacağı gibi, Suriyelilere yönelik olumsuz ve ötekileştirici algıların oluşması ve yayılması da basın ve medya etkisinden bağımsız olarak değerlendirilemez. Bu bağlamda basın ve medya kuruluşlarının, Suriyeliler ile ilgili haberleri işlerken çok dikkatli olmaları gerektiğini söyleyebiliriz.

Suriyeliler ile ilgili kamu hizmetlerini aksattıkları, sosyal düzeni bozdukları, asayiş problemlerine neden oldukları, ekonomiye zarar verdikleri, emek piyasasının işleyişini bozdukları gibi birçok olumsuz konu, toplum içerisinde sıkça dile getirilen problemler arasındadır. Suriyelilerin istihdamının, emek piyasasına özellikle kayıt dışı sektör üzerinden yaptığı etkilerin toplumda, negatif algılar oluşturduğu bilinmektedir. Türkiye vatandaşlarının, Suriyeli istihdamı nedeniyle iş bulamadığı ve çalışma koşullarının kötüleştiği yönünde toplumda, negatif bir algının olduğu ve bu algının Suriye’ye komşu illerde daha güçlü olduğu, yapılan araştırmalar sonucu kanıtlanmıştır. İLO tarafından 2016 yılında, Şanlıurfa’da yaptırılan araştırmada, halkın %90 gibi yüksek bir oranının, bu yönde bir algıya sahip olduğu görülmektedir. Şanlıurfa’da bu denli yüksek oranda olumsuz bir algının oluşmasında hangi etkenlerin temel teşkil ettiği önemli bir tartışma konusudur. Bu bağlamda basın ve medyanın konuya bakış açısı, ilk araştırılması gereken olası etkenlerden biridir.

Çalışmamızda, konu ile ilgili olarak basın ayağı ele alınmış olup, Şanlıurfa’da hizmet veren Gap Gündemi, Şanlıurfa Olay ve İpekyol yerel gazeteleri olmak üzere bu gazetelerin, 2015 Ocak ayı başı ile 2019 Mart ayı sonuna kadar olan 4 yıl, 3 aylık dönemde, Suriyeliler ile ilgili yayınladığı haberler, dokuz başlık altında tasnif edilerek incelenmiştir. Belirlenen dokuz başlık altında ne tür haberlerin tasnif edildiği ise, tablo 6’da ayrıntılı olarak belirtilmiştir.

Tablo 7: Haber Başlığı İçeriği

Savaş	Çatışma, YPG/PKK, DAES, esir takası, işkence, silah yardımı, yabancı askerler ile ilgili haberler.
Göç	Yer değişim hareketleri, Suriyeli nüfus sayısı ile ilgili haberler.
Entegrasyon	Okullaşma, kurs, eğitim, sosyal hayata katılım organizasyonları, vatandaşlık verilmesi, yapılan ziyaretler, ortak yapılmış faaliyetler.
İstihdam	Suriyelilerin istihdam edilmeleri ile ilgili haberler.
Asayiş	Suriyelilerin karıştığı olay ve yaşanan gerginlikler ile ilgili haberler.
Yardım ve Yaşam koşulları	Suriyelilere yapılan yardımlar, yaşadıkları çevre ve şartlar ile ilgili haberler.
Çözüm Arayışı ve siyaset	Savaşın sona ermesi, tarafların uzlaştırılması, Suriye konulu ikili görüşmeler, Suriye konulu uluslararası çekişmeler, Suriye'nin geleceği ile ilgili açıklamalar, ateşkes, barış başlıklı ve içerikli haberler.
Ekonomik etki	Suriyelilerin Türkiye ekonomisine etkileri ile ilgili haberler.
Güvenlik	Sınıra asker sevkiyatı, sınıra sızmalar, sınır ötesi harekât, Suriyelilerin Türkiye'nin iç güvenliğine etkileri, güvenlik önlemleri ile ilgili haberler.

Tablo 7’de, arşiv incelemesi yapılan gazetelerde en sık yayınlanan ve önem derecesi en yüksek başlıkların hangi alt başlıkları ve konuları ihtiva ettiği belirtilmiştir. Savaş başlığı altında, Suriye topraklarında yaşanan her türlü çatışma, esir takası, işkence, YPG/PKK ve DAES’in askeri eylemleri, Suriye’deki askeri guruplara yapılan silah yardımı ve Suriye topraklarındaki yabancı askerler ile ilgili haberlere yer verilmiştir. Göç başlığı, Suriyeli sığınmacıların ulusal ve uluslararası alandaki her türlü yer değişim faaliyetleri ile ilgili haberleri içermektedir. Entegrasyon başlığı altında, Suriyelilerin Türkiye topraklarındaki sosyal ve ekonomik yaşama uyumu ile ilgili eğitim-öğretim, mesleki kurs, yemek organizasyonları, Türkler ile yapılmış ortak faaliyetler ve vatandaşlık verilmesi ile ilgili haberler incelenmiştir. Suriyelilerin istihdamı ile ilgili haberler istihdam başlığı,

Suriyelilerin karıştıkları olay ve gerginlikler ise asayiş başlığı altında tasnif edilmiştir. Yardım ve yaşam koşulları başlığı altında, Suriyelilere yapılan yardımlar, yaşadıkları çevre ve yaşam koşulları ile ilgili haberler incelenmiştir. Savaşın sona ermesi, tarafların uzlaştırılması, ateşkes, barışın sağlanması, Suriye ile ilgili yapılan uluslararası görüşmeler, Suriye'nin geleceği ile ilgili açıklamalar, Suriye konusunda uluslararası çekişme ve siyaset ile ilgili haberler, çözüm arayışı başlığı altında tasnif edilmiştir. Suriyelilerin Türkiye ekonomisi üzerindeki olumlu ve olumsuz etkileri ile ilgili haberler, ekonomik etki başlığı altında, sınıra sızmalar, sınıra asker sevkiyatı, sınır ötesi harekât, sınır boyunca inşa edilen duvar ve Türkiye sınırında yaşanan Suriye menşeli terör eylemleri, güvenlik başlığı altında incelenmiştir.

Tablo 8: İpekyol Gazetesi Haber İstatistiği

İPEKYOL GAZETESİ							
	2015	2016	2017	2018	2019*	Toplam Haber Sayısı	Haber Yüzdesi (%)
Savaş	71	31	20	12	2	136	11,1
Göç	66	17	16	10	2	111	9,0
Entegrasyon	52	38	81	24	10	205	16,7
İstihdam	3	18	18	5	2	46	3,7
Asayiş	17	18	25	16	4	80	6,5
Yardım ve Yaşam koşulları	141	106	64	36	8	355	28,9
Çözüm Arayışı	13	21	4	4		42	3,4
Ekonomik etki	4	4	3	8		19	1,5
Güvenlik	50	61	45	58	19	233	19,0
Toplam	417	314	276	173	47	1227	

Kaynak: İpekyol Gazetesi Arşivi, * 06.04.2019 tarihine kadar.

Tablo 8'deki verilerden de anlaşıldığı üzere, İpekyol Gazetesi arşivinde yapılan araştırmada belirlenen başlıklar ile ilgili toplamda, 1227 adet haber tespit edilmiştir. İpekyol Gazetesinde, belirlenen başlıklar ile ilgili yayınlanan haber sayısında, 2015'ten günümüze doğru bir azalma gerçekleşmiştir. Yayınlanan haber

sıklığı sıralamasında ilk sırayı, %28,9'luk (355 adet haber) bir oranla yardım ve yaşam koşulları ile ilgili haberler almıştır. Sıralama; %19 (233 adet haber) ile güvenlik, %16,7 (205 adet haber) ile entegrasyon, %11,1 (136 adet haber) savaş haberleri şeklinde devam etmektedir. İstihdam ile ilgili haberler ise %3,7 (46 adet haber) gibi çok düşük bir oranda yayınlanmıştır.

Tablo 9: Şanlıurfa Olay Gazetesi Haber İstatistiği

ŞANLIURFA OLAY GAZETESİ							
	2015	2016	2017	2018	2019*	Toplam Haber Sayısı	Haber Yüzdesi (%)
Savaş	20	6	5	9	8	48	7,2
Göç	22	9	10	16	7	64	9,6
Entegrasyon	27	23	41	20	6	117	17,6
İstihdam	9	7	9	3		28	4,2
Asayiş	11	20	14	12		57	8,6
Yardım ve Yaşam koşulları	89	42	46	22	7	206	30,9
Çözüm Arayışı	7	11	4	8	3	33	5,0
Ekonomik etki	2		2	2		6	0,9
Güvenlik	12	24	34	29	8	107	16,1
Toplam	199	142	165	121	39	666	

Kaynak: Şanlıurfa Olay Gazetesi Arşivi, * 06.04.2019 tarihine kadar.

Tablo 9'daki verilere bakıldığında, Şanlıurfa Olay Gazetesi arşivinde yapılan araştırmada belirlenen başlıklar ile ilgili toplamda, 666 adet haber tespit edilmiştir. Şanlıurfa Olay Gazetesinde belirlenen başlıklar ile ilgili yayınlanan haber sayısında, 2015'ten günümüze doğru bir azalma söz konusu olsa da, İpekyol Gazetesindeki azalma kadar göze çarpmamaktadır. Yayınlanan haber sıklığı sıralamasında ilk sırayı, %30,9'luk (206 adet haber) bir oranla yardım ve yaşam koşulları ile ilgili haberler almıştır. Sıralama; %17,6 (117 adet haber) ile entegrasyon, %16,1 (107 adet haber) ile güvenlik, %9,6 (64 adet haber) göç haberleri şeklinde devam etmektedir.

İstihdam ile ilgili haberler ise, %4,2 (28 adet haber) gibi çok düşük bir oranda yayınlanmıştır.

Tablo 10: Gap Gündemi Gazetesi Haber İstatistiği

GAP GÜNDEMİ							
	2015	2016	2017	2018	2019*	Toplam Haber Sayısı	Haber Yüzdesi (%)
Savaş	45	44	78	61	21	249	21,3
Göç	26	10	16	20	3	75	6,4
Entegrasyon	32	28	49	24	4	137	11,7
İstihdam	6	9	5	2		22	1,9
Asayiş	3	5	10	5	1	24	2,1
Yardım ve Yaşam koşulları	90	96	68	37	15	306	26,2
Çözüm Arayışı	32	49	80	63	14	238	20,3
Ekonomik etki	1		2	6		9	0,8
Güvenlik	6	18	28	41	17	110	9,4
Toplam	241	259	336	259	75	1170	

Kaynak: Gap Gündemi Gazetesi Arşivi, * 06.04.2019 tarihine kadar.

Tablo 10'daki verilere bakıldığında, Gap Gündemi Gazetesi arşivinde yapılan araştırmada belirlenen başlıklar ile ilgili toplamda, 1170 adet haber incelenmiştir. Gap Gündemi Gazetesi'nde belirlenen başlıklar ile ilgili yayınlanan haber sayısında, yıllara göre belirgin bir değişimin olmadığı göze çarpmamaktadır. Yayınlanan haber sıklığı sıralamasında ilk sırayı, %26,2'lik (306 adet haber) bir oranla yardım ve yaşam koşulları ile ilgili haberler almıştır. Sıralama; %21,3 (249 adet haber) ile savaş, %20,3 (238 adet haber) ile çözüm arayışı, %11,7 (137 adet haber) entegrasyon haberleri şeklinde devam etmektedir. İstihdam ile ilgili haberler ise %1,9 (22 adet haber) gibi çok düşük bir oranda yayınlanmıştır.

Tablo 11: İpekyol, Şanlıurfa Olay ve Gap Gündemi Gazeteleri Haber İstatistiği

	İpekyol Gazetesi		Şanlıurfa Olay Gazetesi		Gap Gündemi Gazetesi		Toplam Haber Sayısı	Haber Yüzdesi (%)
	Haber Sayısı	Haber Yüzdesi (%)	Haber Sayısı	Haber Yüzdesi (%)	Haber Sayısı	Haber Yüzdesi (%)		
Savaş	136	11,1	48	7,2	249	21,3	433	14,1
Göç	111	9,0	64	9,6	75	6,4	250	8,2
Entegrasyon	205	16,7	117	17,6	137	11,7	459	15,0
İstihdam	46	3,7	28	4,2	22	1,9	96	3,1
Asayiş	80	6,5	57	8,6	24	2,1	161	5,3
Yardım ve Yaşam koşulları	355	28,9	206	30,9	306	26,2	867	28,3
Çözüm Arayışı	42	3,4	33	5,0	238	20,3	313	10,2
Ekonomik etki	19	1,5	6	0,9	9	0,8	34	1,1
Güvenlik	233	19,0	107	16,1	110	9,4	450	14,7
Toplam	1227		666		1170		3063	

Kaynak: İpekyol, Şanlıurfa Olay ve Gap Gündemi Gazetelerinin 01.01.2015 ile 06.04.2019 tarihleri arasındaki gazete arşivleri.

Tablo 11’de, arşiv incelemesi yapılan üç yerel gazetenin, dokuz başlık altında tasnif edilen haber istatistikleri bir arada sunulmuştur. Arşiv incelemesi yapılan üç gazetede toplamda 3063 haberin, seçilen başlıklar ile ilgili olduğu görülmüştür. Suriyeliler ile ilgili seçilen konu başlıklarında, en fazla haber yayınlayan gazete 1227 haber ile İpekyol Gazetesi iken, Gap Gündemi Gazetesi 1170 haber ile ikinci sırada yer almıştır. Şanlıurfa Olay Gazetesi ise, 666 haber ile diğer iki gazeteye göre neredeyse yarı yarıya haber yaparak konuya daha ilgisiz kalmıştır.

Tablo 11’e göre, seçilen üç gazetenin de en sık yayınladığı haber başlığı, yardım ve yaşam koşulları ile ilgili haberler olmuştur. Diğer haber başlıklarının sıralaması, her bir gazeteye göre değişiklik göstermektedir. Entegrasyon ve güvenlik ile ilgili haberler, İpekyol ve Şanlıurfa Olay Gazetelerinde daha sık yayınlanmasına rağmen Gap Gündemi Gazetesinde daha az yayınlanmıştır. Gap Gündemi

Gazetesinde ise bu iki haber başlığı yerine, savaş ve çözüm arayışı başlıkları ile ilgili haberler daha sık yayınlanmıştır.

Suriyelilerin Şanlıurfa'daki toplum algıya etkisinin fazla olabileceği düşünülen asayiş başlığı ile ilgili haberler, Gap Gündemi Gazetesinde %2,1 ile diğer iki gazeteye göre daha az yer bulmuştur. Asayiş ile ilgili diğer iki gazetede haber oranları, İpekyol Gazetesinde %6,5 ve Şanlıurfa Olay Gazetesinde %8,6 olup üç gazetenin toplamdaki oranı ise %5,3 olmuştur.

Suriyelilerin istihdamı ile ilgili haberler, İpekyol Gazetesinde %3,7, Şanlıurfa Olay Gazetesinde %4,2 ve Gap Gündemi Gazetesinde %1,9'luk bir oranda yayınlanmıştır. Üç gazetenin, Suriyelilerin istihdamı ile ilgili yaptıkları haberlerin toplam haber içerisindeki oranı ise %3,1 olarak hesaplanmıştır. Bu oranlar, Suriyeli istihdamı ile ilgili haberlere, seçilen gazetelerin ilgisinin çok düşük olduğunu göstermektedir. Elde edilen bu veriler, Şanlıurfa'da Suriyeli istihdamı ile ilgili çeşitli araştırma sonuçlarına da yansıyan yüksek derecedeki olumsuz algıların, yerel medyanın yayınladığı Suriyeli istihdamı hakkındaki haberler ile ilgili olmadığı sonucunu ortaya çıkarmaktadır.

Tablo 12: İpekyol Gazetesi’ndeki Suriyeli İstihdamı İle İlgili Haberler

İpekyol Gazetesi	
İstihdam Haber Başlıkları	
2015	2016
<ul style="list-style-type: none">*Suriyeli iş adamı peçete fabrikası kurdu.*Suriyelilerin emek gücü sömürülüyor.*2015 yılının da kölesiydiler.*Suriyeliler işsizlikten yana dertli.*Urfalı berberler Suriyeli berberlerden yana dertli.	<ul style="list-style-type: none">* Suriyeli doktorlar çalışma izni istiyor.* Suriyeli dönerciler çoğalıyor.* Suriyeli esnafta kayıt altına alınmalı.* Ve Suriyelilere çalışma izni geldi.
2017	2018-2019 (Ocak, Şubat, Mart)
<ul style="list-style-type: none">*Esnafın iş acıtan hali.* Zeytin bin kişiye istihdam sağlayacak.* Suriyeli doktorlara özel çalışma izni.* Suriyelinin iş yeri açması tartışma konusu oldu.* Suriyelilerden davullu darbukalı iş yeri açılışı.* Çalışan Suriyelilerin sadece 20 bini kayıtlı.* Suriyelilerin kayıt dışı işyerleri kapanacak.* Suriyelilerin izinsiz muayenehanesine baskın.*Suriyelilerin tarımda istihdam olanağı.	<ul style="list-style-type: none">* Suriyeliler Urfa’da 10 fabrika kuruyor.* Suriyeliler mesleki hayata kazandırıldı.* Suriyeli iş adamları Urfa’da 20 fabrika kuracak.* Türk vatandaşları ve Suriyeliler için istihdam projesi.* 3 bin Suriyeliye istihdam sağlandı.

Kaynak: İpekyol Gazetesi arşivi

İpekyol Gazetesi’nde, Suriyeli sığınmacı istihdamı ile ilgili yayınlanan haber başlıklarında, olumsuz algıya neden olabilecek yargıların az olduğu, çoğunlukla Suriyelilerin çalışma koşulları ve istihdam edilmeleriyle ilgili haberlerin yayınlandığı görülmektedir. Ancak, zaman zaman olumsuz algıya neden olabilecek haberler de yayınlanmıştır. 2015 yılında yayınlanan “*Urfalı berberler Suriyeli berberlerden yana dertli*”, 2016 yılında yayınlanan “*Suriyeli dönerciler çoğalıyor*”, 2017 yılında yayınlanan “*Suriyelilerin kayıt dışı işyerleri kapanacak*” şeklindeki haberler, olumsuz algı oluşturabilecek haber başlıklarından bazıları olup, bu türden haberlerin sayısı oldukça sınırlı kalmıştır. 2018 yılından 2019 Mart ayına kadarki süreçte ise, istihdam ile ilgili olumsuz haberler yayınlanmamıştır.

Tablo 13: Şanlıurfa Olay Gazetesi’ndeki Suriyeli İstihdamı İle İlgili Haberler

Şanlıurfa Olay Gazetesi	
İstihdam Haber Başlıkları	
2015	2016
<ul style="list-style-type: none">*Suriyeli dilenciler Şanlıurfa’yı istila etti.*Güneydoğu’da işsizliliğe Suriyeli darbesi.*İşsiz Suriyelilerin istihdam kapısı: rızık istihdam ofisi.*5 yılda 6000 Suriyeliye çalışma izni verildi.*Şanlıurfa’da Suriyeli ameale pazarı.*2250 Suriyeliyi iş sahibi yaptık.*Çelik: Kaçak Suriyeli işçiler ile ilgili rapor var.*Suriyelilere çalışma izni geliyor.	<ul style="list-style-type: none">*Suriyeliler taksiciliğe de el attı.*Suriyeli doktor çalışma izni istiyor.*Suriyeliler vatandaşlarımızla aynı şartlarda çalışacak.*Suriyeli öğretmenlere müjde.
2017	2018-2019 (Ocak, Şubat, Mart)
<ul style="list-style-type: none">*47 dükkânın 40’ı Suriyelilere gitti.*Kamplarda kalan Suriyeliler tarlada çalışıyor.*Şanlıurfa böyle giderse şanlı Suriye olabilir.*Suriyeli esnaf böyle müşteri çekiyor.*Kadın marangozlar ahşap oyuncak üretiyor.*Türk ve Suriyeliye istihdam sağlayan sera.*Urfa motor mezadı Suriyelilere yenildi.	<ul style="list-style-type: none">*Suriyelilerin meşhur kahvecisi Urfa’da.*Suriyeli iş adamları Şanlıurfa’da fabrika kuracak.*Türk ve Suriyeli kadınlar birlikte üretecek.

Kaynak: Şanlıurfa Olay Gazetesi Arşivi

Şanlıurfa Olay Gazetesi’ndeki Suriyeli istihdamı ile ilgili yayımlanan haberler incelendiğinde, sığınmacı istihdamı ile ilgili olumsuz algılara neden olabilecek haber başlıklarının yoğunluğu göze çarpmaktadır. 2015 yılında, “*Güneydoğu’da işsizliğe Suriyeli darbesi*” başlığıyla yayımlanan haberin içeriğinde, Şanlıurfalı vatandaşın Suriyeliler nedeniyle iş bulamadığı ifade edilmiştir. 2016 yılında, “*Suriyeliler taksiciliğe de el attı*” başlığıyla yayımlanan haberde, Suriyelilerin korsan taksicilik yaptıklarına yer verilmiştir. 2017 yılında, “*Şanlıurfa böyle giderse şanlı Suriye olabilir*” başlığıyla yayımlanan haberin içeriğinde, Şanlıurfa’daki işsizlik sorunu ve ekonomide Suriyelilerin kullandığı avantajları, Şanlıurfalı vatandaşın kullanamadığı

vurgusu yapılmıştır. 2018 yılından 2019 Mart ayına kadarki süreçte ise, istihdam ile ilgili olumsuz haberler yayınlanmamıştır.

Tablo 14: Gap Gündemi Gazetesi’ndeki Suriyeli İstihdamı İle İlgili Haberler

Gap Gündemi Gazetesi	
İstihdam Haber Başlıkları	
2015	2016
<ul style="list-style-type: none">* Suriyeli moda tasarımcısı terzilik yapıyor.* Suriyelilerin iş-kur’u umut oluyor.* Suriye’de patron Şanlıurfa’da işçi.* Suriyeli çift, terzilik mesleğini çadır kentte sürdürüyor.	<ul style="list-style-type: none">*Suriyelilerin çalışmasına karşı olan yok.*Şampiyon atlar Suriyeli seyise emanet.*Suriyeliler iş dünyasında ben de varım diyor.*Suriyelilere çalışma izni verilmesi dünyaya örnek.*Suriyeli doktor çalışma izni istiyor.
2017	2018-2019 (Ocak, Şubat, Mart)
<ul style="list-style-type: none">*Türk ve Suriyelilere istihdam.*Suriyeli çalıştıran inşaata baskın.*Harran üniversitesi Suriyeli öğretim elemanı aldı.*Suriyeli doktora özel çalışma izni.* Suriyeli 30 doktor hizmete başladı.	<ul style="list-style-type: none">* İşsiz Suriyeliler için rızık istihdam bürosu açıldı.* Suriyeli işadamları 10 fabrika kuruyor.*700 Suriyeli sağlık çalışanı daha şifa dağıtacak.* Türk ve Suriyeli kadınlar birlikte üretiyor.

Kaynak: Şanlıurfa Olay Gazetesi Arşivi

Gap Gündemi Gazetesi’ndeki Suriyeli sığınmacı istihdamı ile ilgili yayınlanan haberler incelendiğinde, Suriyeli istihdamı ile ilgili olumsuz algılara neden olacak haberlerin hemen hemen hiç yapılmadığı ve bu konuda 2015’ten günümüze kadar istikrarlı bir duruş sergilendiği görülmüştür.

Arşiv araştırması yapılan bu üç gazetede toplam haber sayısı 96 ve oranı ise %3,1 olarak hesaplanmıştır. İpekyol ve Şanlıurfa Olay Gazetelerinde Suriyeli istihdamı ile ilgili yayınlanan haberlerin başlık ve içeriğinde olumsuz yargılara rastlansa da, hem üç gazetenin toplamında yayınlanan haber sayısının ve oranının düşük olması hem de yayınlanan haberler içerisinde olumsuz yargılı haberlerin az olması, istihdam ile ilgili haberlerin tek başına toplumdaki etkisinin sınırlı olduğu sonucuna ulaşmak mümkündür.

Toplumda, Suriyeli istihdamı ile ilgili olumsuz algıların temelinde yatan nedenler içerisinde basın ve medyanın oynadığı rol yadsınamayacak bir durumdur.

Suriyeli istihdamı ile ilgili haberlerin azlığına rağmen, Suriyeliler ile ilgili tablo 11’de belirlenen haber başlıklarının tamamıyla ilgili yayınlanan tüm haberlerin, toplum üzerinde ortak bir algı yarattığı söylenebilir. Özellikle Suriyelilerin dâhil oldukları asayiş haberlerinin, Suriye kaynaklı terör ve iç güvenlik sorunları ile birlikte Suriyelilerin, ekonomi ve sosyal yaşam üzerindeki etkileri ile ilgili haberlerin, toplumun zihnindeki Suriyeli algısına zarar verdiği ve bu olumsuz algının Suriyelileri günah keçisi konumuna düşürdüğü düşünülebilir.

SONUÇ

Suriye savaşının başladığı 2011 yılından itibaren yaklaşık 9 yıl geçmesine rağmen, uzun veya kısa vadede savaşın bitmesine ve taraflar arasında kalıcı bir çözüm bulunmasına dair hiçbir emarenin olmadığı ve barışın sağlanacağına dair inancın, giderek azaldığı görülmektedir. Küresel güçlerin bilek güreşi alanına dönüşen ve terörizmin kol gezdiği topraklarda barış umutlarının azalması, Suriyeli sığınmacıların sığındıkları ülkelerdeki kalıcılıklarını pekiştirmektedir. Nitekim, en kalabalık Suriyeli sığınmacı kitlesini barındıran Türkiye’de, 3 buçuk milyonu aşan Suriyeli sığınmacının, Türkiye’de kalıcı olduğuna dair düşüncelerin gerek üst düzey yetkililer tarafından gerekse de akademik çalışmalarda dillendirildiğine sıkça rastlanmaktadır (Cebeci, 2017, s. 70).

Suriyeli sığınmacıların kalıcılık eğilimlerinin her geçen gün artması, Türkiye’deki gelecekleri ile ilgili daha uzun planlar yapmalarına neden olmuştur. Bu bağlamda, ilk başlarda sığındıkları kamplardan kamp dışı alanlara taşınan Suriyeli sığınmacılar, devam eden süreç içerisinde, iş olanakları açısından elverişli bölgelere doğru bir göçün içerisinde girmişlerdir. Nitekim, Türkiye’nin birçok ilinde Suriyeliye rastlamak mümkündür.

Türkiye’nin özellikle, iş imkanları potansiyeli yüksek sanayileşmiş şehirleri ile sınır illerinde yoğun bir şekilde ikamet eden sığınmacıların topluma entegrasyon süreçlerinin çok sancılı geçtiği söylenebilir. Yüksek yoğunlukta sığınmacı barındıran Şanlıurfa gibi illerde örf, adet, toplumsal değerler ve sosyal yaşam açısından farklılıklara sahip olan Suriyeli sığınmacılar hakkındaki ön yargıların daha fazla arttığı bilinmektedir. Mevcut önyargıların oluşturduğu gergin ortam, entegrasyonun önündeki en büyük engeli oluşturmaktadır.

Suriyeli sığınmacıların topluma entegrasyonunun en büyük ayağı olan sığınmacı istihdamı konusunda da toplumsal önyargının olduğu, yapılan araştırmalardan da anlaşılmaktadır. Suriyelilerin kayıt dışı istihdamının, yerli iş gücünün istihdamını engellediği, çalışma koşullarının kötüleşmesine ve ücret düzeyinin düşmesine neden olduğu ve böylece, emek piyasasının işleyişini bozduğu yönünde düşünenlerin çoğunlukta olduğu, yine söz konusu araştırmalardan

anlaşılmaktadır. Türkiye ve özellikle Şanlıurfa kamuoyunda oluşan olumsuz algıların aksine, Suriyelilerin Türkiye’de olmadığı 2005-2010 yılları arasında işsizlik rakamları ortalaması, %10,28 iken Suriyelilerin Türkiye’de olduğu 2011-2018 yılları arasındaki işsizlik rakamları ortalaması, %10,1 olarak ölçülmüştür. Ayrıca bu dönemlerde iş gücüne katılım oranı artarken kayıt dışı istihdamın azaldığı görülmektedir. Bu bağlamda, Suriyeli sığınmacıların Türkiye işgücü piyasaları üzerindeki olumsuz etkisinin sınırlı olduğu söylenebilir.

Suriyeli istihdamının emek piyasasındaki olumsuz etkilerinin sınırlı olmasında, Suriyelilerin Türkiye’ye sığınırken beraberlerinde getirdikleri nakit para ve değerli eşyaların piyasaya sürülmesi, ulusal ve uluslararası yardımların özellikle sınır bölgesinden temin edilmesinin piyasada yarattığı hareketlilik ve yatırım sonucu oluşan istihdam ile Suriyelilerin kurdukları şirketlerin yarattığı istihdam hacminin etkili olduğu söylenebilir. Suriyeli sığınmacı istihdamının emek piyasasına olumsuz etkisini minimuma indiren bir diğer neden ise Suriyelilerin, Türk vatandaşlarının yapmak istemediği işlerde istihdam olmayı kabullenmeleri ve bu bağlamda rekabeti önlemeleri olmuştur. Çalışmamız kapsamında istihdam ile ilgili elde edilen bu veriler değerlendirildiğinde Suriyelilerin, Türkiye istihdam piyasasının işleyişini bozduğu yönündeki söz konusu algıların, çok büyük oranda yanlış olduğunu söylemek mümkündür.

Suriyelilerin istihdamı ile ilgili Şanlıurfa’da oluşan olumsuz algıda, yerel basında yayınlanan istihdam ile ilgili haberlerin etkisinin tek başına sınırlı olduğu, yapılan arşiv incelemesi neticesinde anlaşılmıştır. Suriyeli sığınmacı istihdamına dair olumsuz algıların nedeni, yerel basında yer alan tüm haber başlıkları ile ilgili yapılan haberlerin yarattığı ortak olumsuz etki olarak tespit edilmiştir. Özellikle, Suriyelilerin karıştığı asayiş olaylarının, Suriyeli menşeli terör eylemlerinin, ekonomi ve sosyal yaşama etkileri ile ilgili haberlerin olumsuz algı oluşumunda etkili olduğu kanısına varılmıştır. Ayrıca örf, adet yaşam tarzı farklılıkları, olumsuz olaylar ile ilgili toplumda kulaktan kulağa yayılan yanlış aktarımlar ve uzayan savaş ile birlikte Suriyelilerin Türkiye’de kalıcılık ihtimallerinin artması, olumsuz algıya neden olabilecek nedenler arasında sayılabilir.

Türkiye'deki yetkililerin savaşın, başladığı ilk dönemlerde, kısa vadede biteceği yönündeki görüşlerinin, devam eden süreçte değişikliğe uğradığı, ekonomik, sosyal ve hukuki alanda yapılan birtakım düzenlemelerden anlaşılabilir. Çalışma izni, eğitim imkânlarına ulaşma, kayıt altına alınma ve vatandaşlık verilmesi gibi birçok düzenleme, Suriyelilerin kalıcı olmalarına yönelik düşüncelerin giderek arttığını göstermektedir. Nitekim, 8 Mart 2019 tarihi itibarıyla 79 bin 894 sığınmacıya Türk vatandaşlığı verilmiştir (<https://multeciler.org.tr/turkiyedeki-suriyeli-sayisi/>, 30.04.2019).

Suriyelilerin Türkiye'deki kalıcılığına dair düşünceleri destekleyen diğer emareler ise, Suriyeliler ile yapılan evlilikler, Türkiye'de doğan çocuk sayısı ve yaklaşık 9 yıldır Türkiye'de Türkçe müfredatla eğitim gören Suriyeli öğrencilerin varlığıdır. Nitekim, Türkiye'de Kasım 2018 tarihi itibarıyla son sekiz yılda doğan Suriyeli çocuk sayısı 405.521 (<https://multeciler.org.tr/turkiyedeki-suriyeli-sayisi/>, 30.04.2019), Suriyeli gelin sayısı 2017 yılında 20.972 yabancı gelinin %19,4'ü (<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=27593>, 01.05.2019) yani 4069, 2018 yılında ise 22.743 yabancı gelinin %15,7'si (<https://www.haberturk.com/evlenme-vebosanma-istatistikleri-aciklandi-2389156-ekonomi#>, 01.05.2019) yani 3571 olup sadece son iki yılda toplamda 7.640 Suriyeli gelin kayıtlara geçmiştir.

Elde edilen tüm bu veriler değerlendirildiğinde, ne zaman biteceği belirsiz olan Suriye savaşının bitmesi durumunda bile Suriyelilerin büyük bir çoğunluğunun, ülkelerine dönmeyeceği anlaşılmaktadır. Türkiye devleti yetkililerinin, bu durumu iyi analiz edip, Suriyeli sığınmacıların artık devletin bir parçası olduğunu görmeleri ve bu bağlamda, Suriyeliler ile ilgili entegrasyon sürecinin sağlıklı ve daha hızlı bir şekilde yürütmesini sağlayacak politikaları hayata geçirmeleri gerekir.

Suriyelilerin entegrasyonu konusunda yapılması gereken ilk iş, entegrasyon sürecini koordine eden, kapsamlı yetkilere sahip bir komisyonun kurulmasıdır. Meclis bünyesinde kurulan komisyonun, entegrasyon süreci ile ilgili iş ve işleyişi yürüten, entegrasyon konusunda katkı sağlayacak kurumlar arasında koordinasyonu sağlayan, gerekli yasal düzenlemeleri hazırlayan ve teklif eden, entegrasyon süreci içerisinde oluşan engellerin aşılması, risklerin belirlenip önlem alınması ve fırsatların

değerlendirilmesinde sorumluluk alan bir yapıya bürünmesi gerekir. Komisyon bünyesinde oluşturulacak eğitim, sosyal, ekonomik ve hukuk alt kurullarının kendi alanlarında derinlemesine araştırmalar yapması ve politikaların bu şekilde oluşturulması sağlanmalıdır.

Suçta karışmış sığınmacıların yargılanması ve gerektiğinde sınır dışı edilmesi, hem Türkiye halkının kendisini daha güvende hissetmesini hem de Suriyelilerin asayiş olaylarına karışma oranlarının düşmesini sağlayacaktır. Böylelikle de, Suriye'den gelmiş suça meyilli, olumsuz algıya neden olan ve entegrasyon sürecine engel olan kişilerin uzaklaştırılması ve risklerin ortadan kalkması mümkün olabilecektir. Nitekim, Geçici Koruma Yönetmeliği'nin 8. maddesinde, bahsedilen durumlar ile ilgili süreçler düzenlenmektedir.

İçişleri Bakanlığı Basın Merkezi'nin, 5 Temmuz 2017'de yaptığı basın açıklaması, Suriyelilerin yüksek oranda suça karıştıkları yönündeki algının yanlış olduğunu kanıtlamaktadır. Bahsi geçen açıklamada, 2014-2017 yılları arasında, Suriyelilerin Türkiye'de karıştıkları asayiş olaylarının, Türkiye'deki toplam asayiş olaylarına oranının %1,32 olduğu açıklanmıştır. Ayrıca, Suriyelilerin karıştıkları olayların sayısının, bir önceki yıla oranla %5 oranında düştüğüne vurgu yapılmıştır (<https://www.icisleri.gov.tr/basin-aciklamasi05072017>, 01.05.2019). Hal böyle iken, Şanlıurfa'da yapılan bir araştırma sonucunda, Suriyelilerin gelişi ile birlikte, kentte suç oranlarının arttığına inanan Urfalıların oranının %56,3 çıkması, bu konuda düzeltilmesi gereken algıların olduğunu göstermektedir (Karasu, 2016, s. 1013). İçişleri Bakanlığı'nın yaptığı bu bilgilendirmenin, halka daha iyi ulaşması ve anlatılması, oluşan önyargıların azalmasında etkili olacaktır.

Suriyelilerin entegrasyonunun en önemli ve kestirme yolu, ekonomik entegrasyonun gerçekleşmesidir. Sağlıklı bir ekonomik entegrasyonun yapılabilmesi, Suriyeli sığınmacı nüfusunun yaş, meslek ve eğitim durumları gibi birçok veriyi elde edecek bir kayıt altına alma sürecinin, hızlı bir şekilde yapılması ile mümkündür. Nitekim, bu konuda İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün birtakım çalışmaları mevcuttur. Geçici Koruma Yönetmeliği'nin 21 inci maddesinde, yabancılardan fotoğraf, parmak izi veya kimlik tespitine elverişli biyometrik verilerin alınıp veri tabanına işlenmesi ve 22 inci maddede ise, geçici koruma kimlik

belgesinin verilmesi ile ilgili düzenlenmelerden bahsedilmektedir. Ancak yapılan bu çalışma, sadece kimlik tespitine yönelik olup, ekonomik entegrasyon sürecine katkısı açısından yetersizdir.

Suriyelilerin yaş, eğitim durumu, meslek ve cinsiyet gibi verilerinin toplanıp analiz edilmesi, Suriyelilerin büyük çoğunluğunun vatandaş olma ihtimali yüksek olduğu Türkiye Cumhuriyeti devletinin eğitim, istihdam, kamu hizmetlerine yönelik politikaların rotasının çizilmesinde daha sağlıklı kararlar alınmasını sağlayacaktır. Özellikle istihdam ile ilgili politikalar belirlenirken, iş ve ekonomi dünyasının sürece aktif katıldığı, bölgesel iş analizlerinin yapıldığı, ulusal ve uluslararası düzeyde talebin incelendiği bir ortamda, gelecek ile ilgili daha geniş perspektifli ve daha isabetli kararlar almak mümkündür.

İş ve ekonomi dünyasıyla yapılacak istişareler sayesinde, hangi iş kollarında ne kadar istihdama ihtiyaç olduğunun bilinmesi, yapılacak eğitim ve düzenlenecek mesleki kursların ihtiyaca binaen ayarlanması sağlanabilecektir. Böylece, talep edilen alanda üretimin gerçekleştirilmesi için ihtiyaç olunan nitelikli eleman problemi ortadan kalkacaktır.

Bölgesel iş analizleri ile, Suriyelilerin belli bölgelere yığılmalarının önüne geçilecek ve bölgeler arası eşit bir dağılım gerçekleştirilecektir. Suriyeli sığınmacıların bölgeler arasında orantılı olarak dağılması, sınır ve sanayileşmiş bölgelerdeki yığılmaların önüne geçilmesini ve bu bölgelerdeki sosyal gerilimlerin azalmasıyla birlikte olumsuz algıların giderilmesini sağlayacaktır. Türkiye toplumunda homojen bir şekilde dağılan Suriyeli sığınmacıların topluma entegrasyonu daha sorunsuz gerçekleşecektir (Erdoğan ve Ünver, 2015, s. 76). Bölgeler arası homojen bir şekilde dağılan, örgün ve yaygın eğitim imkânlarından faydalanan ve istihdam edilen Suriyeli sığınmacıların topluma entegrasyonu, hem daha hızlı hem de daha sorunsuz geçecektir. Ülke ekonomisi üzerinde yük olmayan ve ekonomiye katkı sağlayan Suriyeli sığınmacıların Türkiye toplumu içerisindeki algısı olumlu yönde değişecektir.

Ulusal ve uluslararası düzeyde ihtiyaç olunan mal talebinin ve yeni yatırım alanlarının belirlenmesi, bu yatırım alanlarında ihtiyaç olunan emek gücünün sağlanması için gereken eğitim ve mesleki kursların verilmesini sağlayacaktır. Talep

edilen ürünlere yönelik yapılan yatırımlar, hem Türkiye ekonomisine katkı sağlayacak hem de istihdam yaratacaktır.

Suriyeli sığınmacılara yönelik yapılan tüm çalışmaların olumlu sonuçlarının kısa vadede alınabilmesi ve toplumsal uyum sürecinin daha yumuşak geçebilmesi için, basın ve medyanın da sorumluluk alması gerekir. Yerel ve ulusal basın ve medyanın, Türkiye'deki önemli bir kesim tarafından ülkedeki kalıcılıklarına kesin gözüyle bakılan Suriyeliler ile ilgili haberler yayınlarken, ötekileştirici bir dil kullanmadan, toplumdaki fay hatlarının bilincinde olarak, birleştirici bir dil kullanmaları, hem Türkiye'nin hem de sığınmacıların istikbali açısından önem arz etmektedir.

KAYNAKÇA

AFAD. (2014). Suriyeli misafirlerimiz kardeş topraklarında. Rapor. *Ankara*. 48-49

Akgündüz, Y. E., Van Den Berg, M. ve Hassing, W. (2015). The impact of refugee crises on host labor markets: the case of the Syrian refugee crisis in Turkey, *Forschungsinstitut zur Zukunft der Arbeit Institute for the Study of Labor Discussion Paper Series (IZA Discussion Paper No. 8841)*, 1-27

Aygül, H. (2018). Mülteci emeğinin Türkiye işgücü piyasalarındaki görünümü ve etkileri. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 9(20), 68-82

Bozkurt, K. (2016). Geri kabul ve vize serbestisi anlaşması. *TBB Dergisi 2016 (125)*, 387-408

Carpio, X. ve Wagner, M. (2015). The Impact of Syrian Refugees on the Turkish Labor Market, *World Bank Social Protection and Labor Global Practice Group (Policy Research Working Paper 7402)*, 1-45

Carpio, X., Gruen, C. ve Levin, V. (2017), Measuring the Quality of Jobs in Turkey, *World Bank*, 1-57

Cebeci, A. (2017). Göçmen emeği ve sermaye birikimine etkileri Suriyeli sığınmacıların istihdamı: Şanlıurfa örneği. *Göç Konferansı 2017 – Seçilmiş Bildiriler*, 61-72

Ceritoglu, E., Yunculer, H. B. G., Torun, H., & Tumen, S. (2017). The impact of Syrian refugees on natives' labor market outcomes in Turkey: evidence from a quasi-experimental design. *IZA Journal of Labor Policy*, 6(5), 1-28

Çakı, F. (2011). Arap baharı: İslam üzerine söylemsel dönüşümün habercisi mi?. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 6(2), 123-137

Çoban, B. (2018). Türkiye'de işsizlik profili bağlamında Suriyeli gençlerin İstanbul işgücü piyasasına katılım sorunları. *Çalışma ve Toplum* 2018/1, 193-216

Duruel, M. (2017). Suriyeli sığınmacıların Türk emek piyasasına etkileri fırsatlar ve tehditler. *Uluslararası Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 3(2), 207-222

Düzkaya, H. (2016). Türkiye'deki Suriyeli sığınmacıların istihdamına genel bir bakış: sorunlar ve çözüm önerileri. *Gazi Üniversitesi Kamuda Sosyal Politika*, Sayı: 35, 23-29

Efe, İ. (2015). Türk basınında Suriyeli sığınmacılar. *Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı (SETA)*, 1-74

Erdoğan, M. (2014). Türkiye'deki Suriyeliler: toplumsal kabul ve uyum. *Hacettepe Üniversitesi Göç ve Siyaset Araştırmaları Merkezi*, 1-86

Erdoğan, M. (2017). Türkiye'de yaşayan Suriyeli mültecilere yönelik medya algısı. *Özgürlük Araştırmaları Derneği Liberal Perspektif Analiz*, Sayı: 5, 1-27

Erdoğan, M. (2017). Suriyelilerle uyum içinde yaşamın çerçevesi. *Suriyeliler Barometresi / Yönetici Özeti (Taslak)*, 1-48

Erdoğan, M. ve Ünver, Can. (2015). Türk iş dünyasının Türkiye'deki Suriyeliler konusundaki görüş, beklenti ve önerileri. *Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu*, Yayın no: 353

Geçici Koruma Yönetmeliği. (12.12.2018).
http://www.goc.gov.tr/files/files/03052014_6883.pdf adresinden edinilmiştir.

Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Yönetmelik. (15.12.2018).
<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/3.5.20168375.pdf> adresinden edinilmiştir.

Göç idaresi, Genel bilgi. (11.12.2018). http://www.goc.gov.tr/icerik6/genel-bilgi_409_558_1094_icerik adresinden edinilmiştir.

Göker, G. ve Keskin, S. (2015). Haber medyası ve mülteciler: Suriyeli mültecilerin Türk yazılı basınındaki temsili. *Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, Sayı: 41, 230-256

Haber Türk Gazetesi. (01.05.2019). <https://www.haberturk.com/evlenme-vebosanma-istatistikleri-aciklandi-2389156-ekonomi#> adresinden edinilmiştir.

Haber Türk Gazetesi. (18.07.2019).
<https://www.haberturk.com/tv/gundem/haber/1874388-turkiye-de-evli-ciftlerin-sayisi/2>, adresinden edinilmiştir.

İç işleri bakanlığı göç idaresi genel müdürlüğü. (07.04.2019).
http://www.goc.gov.tr/icerik3/gecici-koruma_363_378_4713# adresinden edinilmiştir.

İç İşleri Bakanlığı. (01.05.2019). <https://www.icisleri.gov.tr/basin-aciklamasi05072017> adresinden edinilmiştir.

Karasu, M.A. (2016). Şanlıurfa’da yaşayan Suriyeli sığınmacıların kentle uyum sorunu. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 21(3), 995-1014

Karasu, M.A. (2018). Türkiye’ye yönelik dış göçler, Suriyeli sığınmacı göçü ve etkileri. *Paradoks ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi*, 14(1), 21-41

Kaya, S. (2016). Suriyeli mültecilerin Türk işgücü piyasasına etkileri. *İzmir Ticaret Odası Ar&ge Bülten*, 1-5

Kap, D. (2014). Suriyeli mülteciler: Türkiye’nin müstakbel vatandaşları. *Akademik Perspektif*, 30-35

Kaygısız, İ. (2017). Suriyeli mültecilerin Türkiye işgücü piyasasına etkileri. *Friedrich Ebert Stiftung*, 1-21

Koç, M., Görücü, İ. ve Akbıyık, N. (2015). Suriyeli sığınmacılar ve istihdam problemleri. *Birey ve Toplum*, 5(9), 63-93

Korkmaz, M.(2017). Geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerin Türkiye işgücü piyasasına etkileri ve değerlendirmeler. *Sosyal Güvence Dergisi*, Yıl:7, Sayı: 13, 57-83

Milli Eğitim Bakanlığı Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü Göç ve Acil Durum Eğitim Daire Başkanlığı. (13.11.2018).

https://hbogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2018_11/07104832_07-11-2018_Kasim_-2018_Ynernet_BYlteni.pdf adresinden edinilmiştir.

Orhan, O. ve Senyücel Gündoğar, S. (2015). Suriyeli sığınmacıların Türkiye'ye etkileri. *Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi İle Türkiye Ekonomik Sosyal Etüdler Vakfı*, Rapor No: 195, 1-40

Özdemir, E. (2017). Suriyeli mülteciler krizinin Türkiye'ye etkileri. *ANKASAM |Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi*, 1(3), 114-140

Özdemir, G. ve Kutval, Y. (2016). Suriyeli mültecilerin Türkiye'nin sosyoekonomik yapısı üzerindeki etkileri: Türkiyeli akademisyenler üzerinde bir inceleme. H. M. Pakasoy, E. Yildirimci, K. Sarıçoban ve Ö. Özkan (Ed.), *Ortadoğu'daki çatışmalar bağlamında göç sorunu*, (ss. 101-120). Ankara: Efil Yayınevi.

Özpinar, E., Çilingir, Y. ve Düşündere, A. (2016). Türkiye'deki Suriyeliler: işsizlik ve sosyal uyum. *Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı (TEPAV)*, 1-6

Özdemir, F. ve Özkan-Öner, B. (2016). Türkiye'de sosyal medya kullanıcılarının Suriyeli mültecilere ilişkin sosyal temsilleri. *Nesle Psikoloji Dergisi*, 4(8), 227-243

Pınar, A., Sivrekli, E. ve Demir, M. (2016). Şanlıurfa'da İşverenlerin ve işçilerin Suriyeli istihdamına bakışı. *Uluslar Arası Çalışma Örgütü (İLO)*, 1-37

Sabah Gazetesi. (28.02.2019). <https://www.sabah.com.tr/gundem/2018/09/26/son-dakika-haberi-baskan-erdogan-bm-genel-kurulunda-konusuyor> adresinden edinilmiştir.

Sigmund Freud'un Psikoseksüel Kişilik Gelişimi Kuramı. (04.12.2018). <https://gelisimogrenme.wordpress.com/2014/01/11/sigmund-freudun-psikoseksuel-kisilik-gelisimi-kurami/> adresinden edinilmiştir.

Sosyal Güvenlik Kurumu. (27.01.2019). http://www.sgk.gov.tr/wps/portal/sgk/tr/calisan/kayitdisi_istihdam/kayitdisi_istihdam_oranlari/kayitdisi_istihdam_orani adresinden edinilmiştir.

Şimşek, G. (2016). Suriyeli mültecilerin Kahramanmaraş'ta iş yeri açma eğilimleri ve Kahramanmaraş ekonomisine etkileri: Bir alan çalışması. H. M. Pakasoy, E. Yildirimci, K. Sarıçoban ve Ö. Özkan (Ed.), *Ortadoğu'daki çatışmalar bağlamında göç sorunu* (ss. 157-171). Ankara: Efil Yayınevi.

Taştan, C., Hakkı, S. ve Osmanoğlu, E. (2017). Suriyeli sığınmacılara dair tehdit algısı: önyargılar ve gerçekler. *Göç ve Sınır Güvenliği Araştırma Merkezi (GÖÇMER)*, Polis Akademisi Yayınları: 29, Rapor No: 9, 1-37

TUİK Düzey 1 Bölgesel İşgücü İstatistikleri (21.07.2019) http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1007 adresinden edinilmiştir.

TUİK mevsim etkilerinden arındırılmış temel işgücü göstergeleri. (27.01.2019). http://www.tuik.gov.tr/PreIstatistikTablo.do?istab_id=2261 adresinden edinilmiştir.

TUİK evlenme boşanma istatistikleri, 2017. (01.05.2019)
<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=27593> adresinden edinilmiştir.

Tümtaş, M.S. (2018). Toplumsal dışlanmadan vatandaşlık tartışmalarına Suriyeli kent mültecileri. *Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi* (37) 2018, 26-47

Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği, (17.07.2019)
<https://www.tobb.org.tr/BilgiErisimMudurlugu/Sayfalar/KurulanKapananSirketistatistikleri.php> adresinden edinilmiştir.

Türkiye’de geçici koruma, (11.12.2018) http://www.goc.gov.tr/icerik3/turkiye%E2%80%99de-gecici-koruma_409_558_1097 adresinden edinilmiştir.

Türkiye’ye İltica Eden veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye’den İkamet İzni Talep Eden Münferit Yabancılar ile Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılar ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik. (05.01.2019).
<http://www.multeci.org.tr/wp-content/uploads/2016/12/1994-Yonetmeligi.pdf> adresinden edinilmiştir.

Türkiye’deki Suriyeliler Nisan 2019. (30.04.2019).
<https://multeciler.org.tr/turkiyedeki-suriyeli-sayisi/> adresinden edinilmiştir.

Uzun, A. (2015). Günümüzün sosyal ve ekonomik sorunu olan Suriyelilerin Mülteci ve ekonomi hukuku bakımından değerlendirilmesi. *Ankara Barosu Dergisi* 2015/1, 107-120

Vatansız Kişilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme. (25.12.2018)
http://www.unicankara.org.tr/doc_pdf/metin127.pdf adresinden edinilmiştir.

World Bank (2015). Turkey's Response to the Syrian Refugee Crisis and the Road Ahead. *World Bank Group Social, Urban, Rural & Resilience (102184)*, Washington

Yeni Asya Gazetesi. (18.12.2018). http://www.yeniasya.com.tr/yurt-haber/cimer-27bin-suriyeli-calisma-izni-aldi_481304 adresinden edinilmiştir.

Yıldız, T. ve Yıldız, İ. (2017). Suriyelilerin Türkiye ekonomisinde kayıt dışı istihdama etkileri ve bunun yansıması olarak Türkiye'ye maliyetleri üzerine bir inceleme. *İktisadi, İdari ve Siyasal Araştırmalar Dergisi*, 2(3), 30-46

YUKK. (28.12.2018). <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6458.pdf> adresinden edinilmiştir.